

વર્ષ : ૪૫ ❖ અંક : ૧૦
ઓક્ટોબર - ૨૦૨૧

શ્રદ્ધેય સંતશ્રી આત્માનંદજી પ્રેરિત

Retail Price Rs. 10/- Each

દિવ્યધ્વનિ

બ્રહ્મચર્યની નવ વાડ

વસતિ
કથા
આસન
ઇન્દ્રિયનિરીક્ષણ
કુડ્યાંતર
પૂર્વકીડા
પ્રણીત
અતિમાત્રાહાર
વિભૂષણ

“પાત્ર વિના વસ્તુ ન રહે, પાત્રે આત્મિક જ્ઞાન;
પાત્ર થવા સૈવો સદા, બ્રહ્મચર્ય મતિમાન.”

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર

(શ્રી સત્શુભ - સેવા - સાધના કેન્દ્ર સંચાલિત)
કોબા ૩૮૨ ૦૦૭. (જિ. ગાંધીનગર, ગુજરાત)

મો.નં. ૯૪૨૮૬૬૨૩૮૬ (કાર્યાલય / એકાઉન્ટ્સ), ૯૪૨૮૬૬૨૩૭૬ (રિસેપ્શન / આવાસ)

Mail : mail@shrimadkoba.org, Web : www.shrimadkoba.org

સંસ્થામાં શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના વેળાની તસવીરો

પૂજ્ય બહેનશ્રી

બા. બ્ર. સુરેશજી

આદ. રાજેન્દ્રભાઈ કામદાર

આદ. જ્યોતિબેન થાનકી

આદ. પિકોલાબેન તથા આદ. ડૉ. નિમેષભાઈ (ભક્તિસંગીત)

આદ. કલ્પનાબેન કામદાર

‘ભાવપ્રતિક્રમણ’ પુસ્તિકાનું વિમોચન

તપસ્વીઓના પારણા

-: પ્રેરક :-

શ્રદ્ધેયશ્રી આત્માનંદજી
ૐ

-: તંત્રી - સંપાદક :-

શ્રી મિતેશ એ. શાહ
(મો) ૯૪૨૭૦૬૪૪૭૯

-: સ્વત્વાધિકારી :-

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક
સાધના કેન્દ્ર
(શ્રી સત્શ્રુત-સેવા-સાધના કેન્દ્ર
સંચાલિત)

ૐ

-: મુદ્રક-પ્રકાશક :-

ડૉ. શ્રી શર્મિષ્ઠાબેન એમ. સોનેજી
શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક
સાધના કેન્દ્ર, કોબા
ૐ

-: પ્રકાશન સ્થળ :-

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક
સાધના કેન્દ્ર
કોબા - ૩૮૨ ૦૦૭
ફોન : (૦૭૯) ૨૩૨૭ ૬૨૧૯
૨૩૨૭ ૬૪૮૩/૮૪
ફેક્સ : (૦૭૯) ૨૩૨૭ ૬૧૪૨
ૐ

-: લવાજમ શ્રેણી :-

ભારતમાં
ત્રિવાર્ષિક રૂા. ૪૦૦
આજીવન રૂા. ૨૦૦૦
પરદેશમાં
By Air Mail
ત્રિ-વાર્ષિક : Rs. 4000
\$-80, £-60
આજીવન : Rs. 15000
\$-300, £-220

દિવ્યધ્વનિ

અનુક્રમણિકા

- (૧) શ્રી સદ્ગુરુપ્રસાદ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી ૫
- (૨) સત્સંગ દ્વારા ગુરુગમની પ્રાપ્તિ .. પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજી... ૬
- (૩) શ્રી અમિતગતિ સામાયિક પૂજ્ય બહેનશ્રી ૮
- (૪) સમ્યક્ તપ બા.બ્ર. સુરેશજી..... ૧
- (૫) ઉજ્જવળ ભવિષ્યના પાંચ સૂત્રો .. સમણ શ્રુતપ્રજ્ઞજી ૧૩
- (૬) પ્રવૃત્તિઓનું સમતોલન પદ્મશ્રી ડૉ. કુમારપાળ દેસાઈ.. ૧૫
- (૭) શ્રી પૂજ્યપાદ આચાર્ય ... પ્રા.ચંદાબહેન પંચાલી.. ૧૭
- (૮) શ્રી દેવચંદ્રજી ચોવીશી શ્રી અશોકભાઈ શાહ ૨૦
- (૯) શ્રી કલ્યાણમંદિર સ્તોત્ર... શ્રી મહેન્દ્રભાઈ ખંધાર... ૨૩
- (૧૦) ઉદયનો શાંત સ્વીકારભાવ ... શ્રી રમેશભાઈ ખંધાર ૨૬
- (૧૧) દીપોત્સવી પર્વ શ્રી ભાનુબેન શાહ ... ૨૯
- (૧૨) બાળવિભાગ શ્રી મિતેશભાઈ શાહ ૩૧
- (૧૩) જીવન ઉપવન દિવાળી પુસ્તિકા ૩૪
- (૧૪) સમાજ-સંસ્થા દર્શન ૩૬

વર્ષ : ૪૫

ઓક્ટોબર-૨૦૨૧

અંક-૧૦

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર

(શ્રી સત્શ્રુત-સેવા-સાધના કેન્દ્ર સંચાલિત)

કોબા - ૩૮૨ ૦૦૭ (જિ. ગાંધીનગર, ગુજરાત)

ફોન : ૯૪૨૮૬૬૨૩૮૬ (કાર્યાલય/એકાઉન્ટસ)

૯૪૨૮૬૬૨૩૭૬ (રિસેપ્શન/આવાસ)

mail@shrimadkoba.org, www.shrimadkoba.org

બેંકમાં સીધું દાન ભરવા માટેની વિગત

Bank Detail : Shrimad Rajchandra Adhyatmik Sadhana Kendra

Name of Bank : Kotak Mahindra Bank

Branch : Chandkheda, Ahmedabad - 382424.

A/c. No. : 08390020000044 • IFS Code : KKBK0000839

BANK DETAILS FOR FOREIGN DONORS

IN FAVOUR OF : SHREE SATSHRUT SEVA SADHANA KENDRA

NAME of BANK : STATE BANK OF INDIA

BRANCH : NEW DELHI, MAIN BRANCH 11, PARLIAMENT STREET-110001

A/C NO. : 40102524216

IFSC CODE : SBIN0000691

SWIFT CODE : SBININBB104

INCOME TAX EXEMPTION UNDER SECTION (80G) 5 OF THE INCOME TAX ACT, 1961. VIDE NO. CIT / GNR / 80G / GNR89 / 2008-2009

INCOME TAX REGISTRATION U/S. 12AA. 041910192

લેખકો / ગ્રાહકો / વાચકોને

- ☞ 'દિવ્યધ્વનિ' દર મહિને પ્રગટ થાય છે.
- ☞ કોઈ પણ અંકથી ગ્રાહક થઈ શકાય છે.
- ☞ ત્રણ વર્ષથી ઓછી મુદતનું લવાજમ સ્વીકારવામાં આવતું નથી.
- ☞ ચેક/ડ્રાફ્ટ/એમ.ઓ. 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર, કોબા'ના નામનો મોકલવો.
- ☞ સહુ સ્વજનો-મિત્રો વધુમાં વધુ ગ્રાહકો નોંધાવીને સહયોગી બને તેવી વિનમ્ર અપેક્ષા છે.
- ☞ ગ્રાહકોએ પત્રવ્યવહારમાં પોતાનો ગ્રાહક નંબર અને પૂરું સરનામું અવશ્ય લખવું. ગ્રાહક નંબર સરનામાની ઉપર લખેલો હોય તે નોંધી રાખવા વિનંતી છે.
- ☞ સરનામામાં ફેરફાર થયાની જાણ તાત્કાલિક કરવા વિનંતી છે.
- ☞ કોઈપણ લેખ સ્વીકારવો કે ન સ્વીકારવો કે કમશ: લેવો તેનો સંપાદકશ્રીને સંપૂર્ણ અધિકાર રહેશે.
- ☞ લેખકોનાં મંતવ્યો સાથે સંપાદકશ્રીનું સહમત હોવું આવશ્યક નથી.

: મુદ્રણસ્થાન :

ભગવતી ઑફસેટ

૧૫/સી, બંસીધર ઍસ્ટેટ, બારડોલપુરા,

અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૪

ફોન : ૨૨૧૬ ૭૬૦૩

પ્રાર્થના

હે પરમકૃપાળુદેવ !

સંસારની નિ:સારતા, નિર્વાણની રમણીયતા, ક્ષણક્ષણ રહે મારા સ્મરણમાં, ધર્મની કરણીયતા; સમ્યક્ત્વની જ્યોતિ હૃદયમાં, ઝળહળે શ્રેયસ્કરી પ્રભુ ! આટલું જન્મોજનમ, દેજો મને કરુણા કરી.

‘સવિ જીવ કરું શાસનરસી’, આ ભાવના હૈયે ધરું, કરુણાઝરણમાં રાતદિન હું, જીવનભર વહેતો રહું; શણગાર સંયમનો સજું, ઝંખુ સદા શિવસુંદરી, પ્રભુ ! આટલું જન્મોજનમ, દેજો મને કરુણા કરી.

ગુણીજન વિષે પ્રીતિ ધરું, નિર્ગુણી વિષે મધ્યસ્થતા, આપત્તિ હો, સંપત્તિ હો, રાખું હૃદયમાં સ્વસ્થતા; સુખમાં રહું વૈરાગ્યથી, દુ:ખમાં રહું સમતા ધરી, પ્રભુ આટલું જન્મોજનમ, દેજો મને કરુણા કરી.

સંકટ ભલે ઘેરાય, ને વેરાય કંટક પંથમાં, શ્રદ્ધા રહો મારી સદા, હે જિનરાજ ! આગમગ્રંથમાં; પ્રત્યેક પળ પ્રત્યેક સ્થળ, હૈયે રહો તુજ હાજરી, પ્રભુ ! આટલું જન્મોજનમ, દેજો મને કરુણા કરી.

તારા સ્તવન ગાવા હંમેશાં, વચન મુજ ઉલ્લાસિત રહો, તારા વચન સુણવા હંમેશાં, કર્ણ મુજ ઉત્કંઠિત રહો; તુજને નીરખવા આંખ મારી, રહે હંમેશાં બાવરી, પ્રભુ ! આટલું જન્મોજનમ, દેજો મને કરુણા કરી.

સ્મૃતિ મનમાં, મૂર્તિ નયનમાં, વચનમાં ભક્તિ રહે, મુજ રક્તના હર બુંદમાં, જિનરાજ તુજ આજ્ઞા વહે; પહોંચાડશે મોક્ષે મને, જિનધર્મ એવી ખાતરી, પ્રભુ ! આટલું જન્મોજનમ, દેજો મને કરુણા કરી.

॥ ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ: ॥

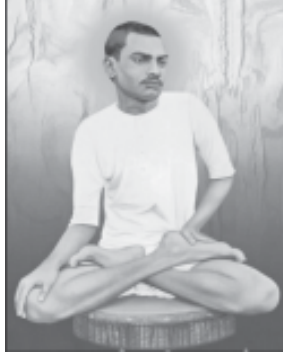
શ્રી સદ્ગુરુપ્રસાદ

શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી

શ્રી મોક્ષમાળા-પત્રાંક-૬૯

બ્રહ્મચર્યની નવ વાડ

જ્ઞાનીઓએ થોડા શબ્દોમાં કેવા ભેદ અને કેવું સ્વરૂપ બતાવ્યું છે ? એ વડે કેટલી બધી આત્મોન્નતિ થાય છે ? બ્રહ્મચર્ય જેવા ગંભીર વિષયનું સ્વરૂપ સંક્ષેપમાં અતિ ચમત્કારિક રીતે આપ્યું છે. બ્રહ્મચર્યરૂપી એક સુંદર ઝાડ અને તેને રક્ષા કરનારી જે નવ વિધિઓ તેને વાડનું રૂપ આપી આચાર પાળવામાં વિશેષ સ્મૃતિ રહી શકે એવી સરળતા કરી છે. એ નવ વાડ જેમ છે તેમ અહીં કહી જઉં છું.

૧. વસતિ - જે બ્રહ્મચારી સાધુ છે તેમણે જ્યાં સ્ત્રી, પશુ કે પડંગ એથી કરીને જે સંયુક્ત વસતિ હોય ત્યાં રહેવું નહીં. સ્ત્રી બે પ્રકારની છે : મનુષ્યિણી અને દેવાંગના. એ પ્રત્યેકના પાછા બે બે ભેદ છે : એક તો મૂળ અને બીજી સ્ત્રીની મૂર્તિ કે ચિત્ર. એ પ્રકારનો જ્યાં વાસ હોય ત્યાં બ્રહ્મચારી સાધુએ ન રહેવું. પશુ એટલે તિર્યચિણી ગાય, ભેંસ ઇત્યાદિક જે સ્થળે હોય તે સ્થળે ન રહેવું; અને પડંગ એટલે નપુંસક એનો વાસ હોય ત્યાં પણ ન રહેવું. એવા પ્રકારનો વાસ બ્રહ્મચર્યની હાનિ કરે છે. તેઓની કામચેષ્ટા, હાવભાવ ઇત્યાદિક વિકારો મનને ભ્રષ્ટ કરે છે.

૨. કથા - કેવળ એકલી સ્ત્રીઓને જ કે એક જ સ્ત્રીને ધર્મોપદેશ બ્રહ્મચારીએ ન કરવો. કથા એ મોહની ઉત્પત્તિરૂપ છે. સ્ત્રીના રૂપ સંબંધી ગ્રંથો, કામવિલાસ સંબંધી ગ્રંથો, કે જેથી ચિત્ત ચળે એવા પ્રકારની ગમે તે શૃંગાર સંબંધી કથા બ્રહ્મચારીએ ન કરવી.

૩. આસન - સ્ત્રીઓની સાથે એક આસને ન બેસવું. જ્યાં સ્ત્રી બેઠી હોય ત્યાં બે ઘડી સુધીમાં બ્રહ્મચારીએ ન બેસવું. એ સ્ત્રીઓની સ્મૃતિનું કારણ છે; એથી વિકારની ઉત્પત્તિ થાય છે; એમ ભગવાને કહ્યું છે.

૪. ઈન્દ્રિયનિરીક્ષણ - સ્ત્રીઓનાં અંગોપાંગ બ્રહ્મચારી સાધુએ ન જોવાં; એનાં અમુક અંગ પર દષ્ટિ એકાગ્ર થવાથી વિકારની ઉત્પત્તિ થાય છે.

૫. કુડ્યાંતર - ભીંત, કનાત કે ત્રાટાનું અંતર વચમાં હોય ને સ્ત્રીપુરુષ જ્યાં મૈથુન સેવે ત્યાં બ્રહ્મચારીએ રહેવું નહીં. કારણ શબ્દ, ચેષ્ટાદિક વિકારનાં કારણ છે.

૬. પૂર્વક્રીડા - પોતે ગૃહસ્થાવાસમાં ગમે તેવી જાતના શૃંગારથી વિષયક્રીડા કરી હોય તેની સ્મૃતિ કરવી નહીં; તેમ કરવાથી બ્રહ્મચર્ય ભંગ થાય છે.

૭. પ્રણીત - દૂધ, દહીં, ઘૃતાદિ મધુરા અને ચીકાશવાળા પદાર્થોનો બહુધા આહાર ન કરવો. એથી વીર્યની વૃદ્ધિ અને ઉન્માદ થાય છે અને તેથી કામની ઉત્પત્તિ થાય છે; માટે બ્રહ્મચારીએ તેમ કરવું નહીં.

૮. અતિમાત્રાહાર - પેટ ભરીને આહાર કરવો નહીં; તેમ અતિ માત્રાની ઉત્પત્તિ થાય તેમ કરવું નહીં. એથી પણ વિકાર વધે છે.

૯. વિભૂષણ - સ્નાન, વિલેપન, પુષ્પાદિક બ્રહ્મચારીએ ગ્રહણ કરવું નહીં, એથી બ્રહ્મચર્યને હાનિ ઉત્પન્ન થાય છે.

એમ ભગવંતે નવ વાડ વિશુદ્ધ બ્રહ્મચર્યને માટે કહી છે. બહુધા એ તમારા સાંભળવામાં આવી હશે. પરંતુ ગૃહસ્થાવાસમાં અમુક અમુક દિવસ બ્રહ્મચર્ય ધારણ કરવામાં અભ્યાસીઓને લક્ષમાં રહેવા અહીં આગળ કંઈક સમજણપૂર્વક કહી છે.

સર્વ ચારિત્ર વશીભૂત કરવાને માટે, સર્વ પ્રમાદ ટાળવાને માટે, આત્મામાં અખંડ વૃત્તિ રહેવાને માટે, મોક્ષસંબંધી સર્વ પ્રકારના સાધનના જયને અર્થે 'બ્રહ્મચર્ય' અદ્ભુત અનુપમ સહાયકારી છે, અથવા મૂળભૂત છે. - હાથનોંધ-૩/૧૯

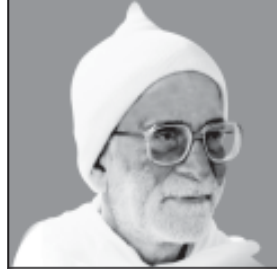

સત્સંગ દ્વારા ગુરુગમની પ્રાપ્તિ

(આધાર :- વચનામૃત પત્રાંક-૧૨૮)

*** પરમ શ્રદ્ધેય સંતશ્રી આત્માનંદજી ***

સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ એટલે પર્યુષણ પર્વનો છેલ્લો દિવસ - આખા વર્ષ દરમિયાન કરેલ પાપોની સમજણપૂર્વક અને ભાવપૂર્વક માફી માંગવી અને ક્ષમા આપવી. આપણે જીવનમાં શું કરવું ? જીવન શા માટે મળ્યું છે? જીવનમાં ઉદ્દેગ ન રહે, સમાધાન રહે તે માટે પ્રથમ તો અધ્યાત્મ યોગીશ્વર શ્રી આનંદધનજી કહે છે કે,

“પ્રીતિ અનંતી પર થકી, જે તોડે હો તે જોડે એહ.”

પ્રથમ જો તમે પર પ્રત્યેની પ્રીતિ તોડી ન શકો તો કાંઈ નહિ, પણ તેને ઘટાડવી તો પડશે જ કારણકે એક બાજુ સંસાર વધતો જાય અને બીજી બાજુ મોક્ષ મળતો જાય એવી વીર પ્રભુના શાસનમાં કોઈ વ્યવસ્થા નથી. માત્ર પર્યુષણ આવે ત્યારે જ ધરમ કરી લેવો એવું નથી. પર્યુષણમાં જે ધર્મના બીજ વાવ્યા તે હવે રોજ થોડી થોડી સાધના ચાલુ રાખી તે બીજને હવા, પાણી, ખાતર ઇત્યાદિ આપતા રહો તો તે ધર્મરૂપી વૃક્ષ વિકાસ પામશે અને કાળક્રમે તેમાં સમ્યગ્દર્શનરૂપી ફૂલ તથા મોક્ષરૂપી ફળ લાગશે અને એટલે જ એક શિબિર પૂરી થયા પછી જ સંસારમાં પ્રવેશ કરો ત્યારે બીજી સાચી શિબિર ચાલુ થાય છે. પરમ તત્ત્વજ્ઞ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ વચનામૃત પત્રાંક ૧૨૮ માં કેવી રીતે સાધના કરવી તેની દૃષ્ટિ આપી છે. નિજ છંદે સાધના કરવાથી કલ્યાણ નથી, પરંતુ જ્ઞાનીની આજ્ઞાના આરાધનથી જ કલ્યાણ છે અને આજ્ઞાઆરાધન તે જ વાસ્તવમાં સાધના છે; બાકી બધા તો માત્ર સાધન છે અને સમજણ વિનાના ‘સાધન’ તે બંધનું કારણ છે, મુક્તિનું નહિ એમ પરમ તત્ત્વજ્ઞ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ ‘સદ્ગુરુભક્તિ રહસ્ય’ ના દોહા-નંબર ૧૭ માં કહ્યું છે કે,

“સહુ સાધન બંધન થયા,
રહ્યો ન કોઈ ઉપાય;
સત્ સાધન સમજ્યો નહીં,
ત્યાં બંધન શું જાય ?”

હવે, પત્રાંક ૧૨૮ માં કૃપાળુદેવ કહે છે કે,

“ગમ પડ્યા વિના આગમ અનર્થકારક થઈ પડે છે. સત્સંગ વિના ધ્યાન તે તરંગરૂપ થઈ પડે છે. સંત વિના અંતની વાતમાં અંત પમાતો નથી. લોકસંજ્ઞાથી લોકાગ્રે જવાતું નથી. લોકત્યાગ વિના વૈરાગ્ય યથાયોગ્ય પામવો દુર્લભ છે.”

[૧] ગમ પડ્યા વિના આગમ અનર્થકારક થઈ પડે છે :- ગમ એટલે સમજણ. વ્યવહારમાં તમે કોઈપણ કાર્ય કરાવો તો પહેલા સામેવાળાને તેની બરાબર ગમ પડી કે નહીં તે જુઓ છો. જેમકે છોકરાને ટીડોળા, પરવળ, કારેલા લેવા મોકલો તો પ્રથમ તેને શું લાવવું તેની તેને ખબર પડી કે નહીં તે માટે પૂછો છો કે તને ખબર પડી કે તારે શું લાવવાનું છે ? તેને તે બરાબર જાણે છે. પછી જ તમે તેને કામ સોંપો છો. આવી જ રીતે પરમાર્થમાં ગુરુદેવે જે ગમ (બોધ) આપ્યો તે તો શબ્દો છે પણ તે શબ્દોમાં શું ‘ભાવ’ ભરેલો છે તેને પ્રથમ સમજો, પછી આગળ વધો. એકલી સમજણથી મોક્ષ નથી પણ સમજણ તે પાયારૂપ છે. તે પ્રથમ જોઈએ. ‘આગમ’ એટલે ભગવાનની, આચાર્યોની, સંતોની અનુભવવાણી. આપણું જીવન ટૂંકુ છે અને આગમ ઘણાં છે તો પ્રયોજનભૂત આગમોનો અભ્યાસ કરવો. શાસ્ત્રો વાંચવા તે આપણું મૂળ પ્રયોજન નથી પણ તેના દ્વારા આત્માની શુદ્ધિ કરી, આત્મસિદ્ધિ કરી તે પ્રયોજન છે. તેમાં શાસ્ત્ર એક બાહ્ય કારણ છે, માટે તેનો અભ્યાસ જરૂરી છે. ભગવાનની વાણી કેવી છે? તો -

“સકલ જગત હિતકારિણી હારિણી મોહ, તારિણી ભવાબ્ધિ મોક્ષ્યારિણી પ્રમાણી છે.”

આવી અલૌકિક વાણી પણ જો સમજણપૂર્વક, તેના અભિપ્રાયને સમજીને ન વાંચવામાં આવે તો તે શાસ્ત્ર પણ શસ્ત્રરૂપે પરિણમી અનર્થકારી થઈ દુઃખ દેનારી થઈ પડે છે. તેમાં આગમનો કાંઈ વાંક નથી પણ તને ગમ નથી તેથી તે દુઃખકારક થાય છે. તો પછી તેમ ન થાય તેના માટે શું કરવું? તો સત્પાત્રતા દ્વારા, વૈરાગ્ય દ્વારા, સત્સંગની ઉપાસના દ્વારા અને શ્રી સદ્ગુરુદેવના સાન્નિધ્ય દ્વારા તે વાણીની ઉપાસના કરવી. સામાન્ય માણસ એમ સમજે છે કે ‘બહુ શાસ્ત્ર વાંચવાથી જ્ઞાન થાય’ પણ તેમ નથી. ભગવાન, શ્રી સદ્ગુરુદેવ શું કહે છે તે જાણો અને તેમની આજ્ઞા આરાધો તો જ્ઞાન થાય. ‘દશલક્ષણધર્મ’ ની જયમાલામાં તેનું રહસ્ય બતાવ્યું છે.

“ઉત્તમ માર્દવ વિનય પ્રકાશે,

નાના જ્ઞાન ભેદ સબ ભાસે.”

આમાં ક્યાંય પણ ‘શાસ્ત્ર વાંચી જ્ઞાન પ્રકાશે’ એમ નથી કહ્યું પણ જો તારા આત્મામાં પરમ વિનય, ઋજુ, નમ્રભાવ પ્રગટે કે જેનાથી અહંનો નાશ થાય તો જ્ઞાન પ્રકાશે. માટે જેને જ્ઞાનપ્રાપ્તિની ઈચ્છા છે તેણે સર્વ પ્રથમ અહં-મમત્વ ઘટાડવાં. પરમ તત્ત્વજ્ઞ શ્રીમદ્ રાજયંદ્રજીએ આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે, “એવો માર્ગ વિનય તણો, ભાખ્યો શ્રી વીતરાગ; મૂળહેતુ એ માર્ગનો, સમજે કોઈ સુભાગ્ય.”

આવા પરમવિનયને પ્રાપ્ત કરવાની અંતરમાં શક્તિ તો છે પણ અહંકાર આડો આવે છે. ‘મને બધી ભાષાઓ આવડે, મને ઘણા શાસ્ત્રો આવડે છે અને મેં ઘણા શાસ્ત્રો લખ્યા છે, ઘણા પ્રવચનો આપ્યા છે’ આ અહંકાર પહેલા કાઢો. દીક્ષા લેતા પહેલા ‘અરિહંતે શરણં પવજજ્ઞમિ’ પહેલા શરણાગતિ લેવી પડે છે અને શરણાગતિ અહંકાર તૂટ્યા વિના લેવાય નહિ માટે પ્રથમ વિનયી બનવું. તે માટે ચરણાનુયોગનો અભ્યાસ કરવો અને શરણાગતિ સ્વીકારી પ્રતો સ્વીકારવાં એટલે પ્રથમ સદ્ગુરુના શરણે જવું.

શરીરથી, વચનથી, મનથી અને અભિપ્રાયથી પણ ત્યાં વિનય કરવો પડે. શિષ્ટાચાર, ઉપચાર વિનયથી કામ ચાલે નહીં.

‘અનર્થકારક થઈ પડે છે’ - અજ્ઞાની, અયોગ્ય જીવને શાસ્ત્રથી ફાયદો તો ન થાય પણ ઊલટું નુકસાન થાય કેમકે અહંકાર વધે છે.

[૨] સત્સંગ વિના ધ્યાન તે તરંગરૂપ થઈ પડે છે :- ધ્યાનની અત્યારે ફેશન થઈ ગઈ છે. કોઈ કહે કે સાહેબ, અમે તો ૭-૮ કલાક ધ્યાન કરીએ છીએ ! તો ભાઈ, તને ખબર જ નથી કે વાસ્તવમાં ધ્યાન છે શું! કારણ કે ભગવાને કહ્યું છે કે જો કોઈ ખરેખરું ધ્યાન કરે તો અંતર્મુહૂર્તમાં કેવળજ્ઞાન થઈ જાય. માટે આજકાલ જે વિદેશી સંસ્કૃતિના આંધળા અનુકરણથી ધ્યાન કરવામાં આવે છે તેના માટે વિચારવું. પરમ તત્ત્વજ્ઞ શ્રીમદ્ રાજયંદ્રજીએ કહ્યું છે,

“જ્ઞાન, ધ્યાન, વૈરાગ્યમય, ઉત્તમ જહાં વિચાર; એ ભાવે શુભ ભાવના, તે ઊતરે ભવ પાર.”

હવે, તમને એમ લાગે કે આ ધ્યાન કરવું તેમાં જ્ઞાન અને વૈરાગ્યની શી જરૂર ? તો ભાઈ ! જ્ઞાન વિના ધ્યાન હોય નહીં અને વૈરાગ્ય વિના ધ્યાન ટકે નહીં, માટે ધ્યાન શું છે તેની સૌ પ્રથમ ગુરુગમ દ્વારા સાચી સમજણ પ્રાપ્ત કરવી. તેના વિના સાચું ધ્યાન થઈ શકે નહીં. સાચી સમજણ પ્રાપ્ત કરવાનો મુખ્ય ઉપાય તે શ્રી આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રમાં પરમ તત્ત્વજ્ઞ શ્રીમદ્ રાજયંદ્રજીએ કહ્યો છે,

“પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ સમ નહીં, પરોક્ષ જિન ઉપકાર; એવો લક્ષ થયા વિના, ઊગે ન આત્મવિચાર.”

આનાથી ગુરુ કરતા ભગવાન મોટા છે એમ ન સમજવું. જે આવેશમાં આવી જાય, આવેશમાં તણાઈ જાય તેનાથી ધર્મ ન થાય પણ જે શાંતિ રાખે, સમતા રાખે તો ધર્મ થાય. સત્સંગ અને સદ્ગુરુનો સમાગમ તે સાચી સમજણ પ્રાપ્ત કરવાનો ઉપાય છે પણ સદ્ગુરુનો કાયમ યોગ ન મળે તો તેમની દિવ્યવાણીનો તેમની આજ્ઞાથી નિત્ય પરિચય કરે તો લાભ થાય અને સમજણ પડે, પણ પોતાની મેળે શાસ્ત્રો વાંચે તો લાભ ન થાય એટલે અહીં ‘સત્સંગ

- હું એક શુદ્ધ, સદા અરૂપી
જ્ઞાન દર્શનમય ખરે;
કંઈ અન્ય તે મારું જરી,
પરમાણુમાત્ર નથી અરે !
- મારો સુશાશ્વત એક દર્શનજ્ઞાન લક્ષણ જીવ છે;
બાકી બધા સંયોગલક્ષણ ભાવ-મુજથી બાહ્ય છે
- શ્રી સમયસાર-૩૮
- મારો સુશાશ્વત એક દર્શન જ્ઞાન લક્ષણ જીવ છે;
બાકી બધા સંયોગલક્ષણ ભાવ મુજથી બાહ્ય છે.
- શ્રી નિયમસાર-૧૦૨
- શુદ્ધતા વિચારે ધ્યાવે શુદ્ધતા મેં કેલિ કરે;
શુદ્ધતામેં થિર વ્હૈ, અમૃતધારા બરસો
- શ્રી સમયસાર નાટક
- શુદ્ધ બુદ્ધ ચૈતન્યઘન સ્વયંજ્યોતિ સુખધામ;
બીજું કહીએ કેટલું ? કર વિચાર તો પામ.
- શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી
- પ્રથમ આત્મસિદ્ધિ થવા, કરીએ જ્ઞાન વિચાર,
અનુભવી ગુરુને સેવીએ, બુધજનનો નિર્ધાર.
- શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી
- જપ તપ ઔર વ્રતાદિ સબ તહાં લગી ભ્રમરૂપ,
જહાં લગી નહિ સંતકી પાઈ કૃપા અનૂપ.
- શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી

(૪) કર્મસિદ્ધાંતનું યથાર્થ જ્ઞાન : સંસારમાં જે બાહ્ય સંયોગો પ્રાપ્ત થાય છે - જેમકે સગવડ-અગવડ, માન-અપમાન, સુખ-દુઃખ, શાતા-અશાતા ઇત્યાદિના કારણરૂપ જે બાહ્ય પદાર્થો તે નિયમથી પૂર્વકર્મના ઉદય અનુસાર આવી મળે છે. ઉત્તમ સાધક-મુમુક્ષુ તેવા સમયે ઈષ્ટ-અનિષ્ટ બુદ્ધિ કરતા નથી. સમતા ભાવ રાખે છે. તે ઉપરાંત જે વિભાવભાવો થઈ જાય તો તેને કર્મજનિત તથા પર જાણી તેનો અપરિચય-અનભ્યાસ કરે છે, ઉપશમ કરે છે. આ રીતે તે વિભાવભાવોનું જોર ક્રમે ક્રમે ઘટતું જાય છે અને આત્મસ્થિરતા વધતી જાય છે. આત્મામાં સ્થિરતા થતાં વિભાવભાવોનો પરાજય થઈ જાય છે અને પૂર્વ કર્મોની સકામ નિર્જરા થતાં આત્મામાં નિર્મળતાની-શુદ્ધિની વૃદ્ધિ થાય છે. અંતે પૂર્ણા નિર્વિકલ્પ સમાધિના બળથી સમસ્ત સૂક્ષ્મ વિકારોનો પરાભવ કરી પરમપદને પ્રાપ્ત

કરે છે, જે આપણા સૌનું-સાધક માત્રનું અંતિમ ધ્યેય છે.

આત્મસ્થિરતામાં ઉપકારી ગાથાઓ :

ઈન્દ્રિય સર્વ નિરોધીને, મન કરીને સ્થિરરૂપ;
ક્ષણભર જોતાં જે દીસે તે પરમાત્મ સ્વરૂપ.

- શ્રી સમાધિશતક

વિષયમુક્ત થઈ મુજ થકી, જ્ઞાનાત્મક મુજ સ્થિત;
મુજને હું અવલંબુ છું, પરમાનંદ રચિત.

- શ્રી સમાધિશતક

- શ્રી સદ્ગુરુચરણાર્પણમસ્તુ

શ્રી દેવચંદ્રજી ચોવીશી

પાના નંબર - ૨૨ પરથી ચાલુ...

ઉપાય શું ? તો અંતઃકરણ જવાબ આપે છે :
“નીરાગીથી રે રાગનું જોડવું”- પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી રાકેશજી એક સુંદર સૂત્ર આપતાં ફરમાવે છે : “રાગીનો ત્યાગ કરવો હોય તો ત્યાગીના રાગી થાઓ!” રાજુલ હવે પોતાનો રહ્યોસહ્યો રાગ, જેમાંથી મોહનો અંશ નીકળી ગયો છે, તેને નીરાગી પ્રભુ સાથે જોડે છે. તેમને થાવું છે પ્રભુની જેમ સર્વથા અસંગ, પરંતુ તે માટે પહેલા તો પ્રભુનો સંગ કરવો જ રહ્યો, પ્રભુ પ્રત્યે પોતાની ભૂમિકા પ્રમાણે પ્રશસ્ત રાગ કરવો જ રહ્યો; કારણ કે અનાદિનો મુખ્ય શત્રુ જે દર્શનમોહ અને તેનો સેનાપતિ ‘સ્વચ્છંદ’- તેનો નાશ આ ભક્તિમાર્ગથી જ થશે. રાગભાવ હજુ હોય પરંતુ તે રાગીમાંથી નીરાગી તરફ જોડતાં જ સાધક સંસારને પીઠ બતાવી મોક્ષસન્મુખ થાય છે. શુદ્ધ સાથે જોડાતાં સાધકમાં સહજપણે શુદ્ધતાનો પ્રવેશ થવા લાગે છે. પ્રભુ સાથે પ્રીતિનું જોડાણ અર્થાત્ આજ્ઞાધીનપણે પ્રભુના શરણે ચારિત્રમોહનો નાશ કરવા તત્પર રાજુલદેવી સંયમમાર્ગે પ્રયાણ કરી “લહીએ ભવનો પારોજી”- આમ, તત્ત્વદષ્ટિપૂર્વકના પ્રભુઅવલંબનથી ભવસમુદ્ર પાર પામી શકાય છે એવી પ્રેરણા કરતા જાય છે.

રાજુલદેવીનો આ પ્રશસ્ત રાગ કઈ રીતે સંવર આદિ તત્ત્વોરૂપે પરિણામી આખરે વીતરાગતા તરફ આગળ વધે છે તે યથાવસરે જોઈશું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

શ્રી સદ્ગુરુચરણાર્પણમસ્તુ.

કે વેદનાનો અનુભવ અને જ્ઞાન તો ઉપસર્ગ અને પરિષદ સહન કરનાર મહામુનીશ્વરને પણ હોય છે પરંતુ તે તત્ત્વજ્ઞાની યોગી વેદનાના સમયે તે વેદનામાં અનિષ્ટબુદ્ધિ ન કરી તે પીડાના સમયે તત્ત્વવિચાર અર્થાત્ ભેદજ્ઞાન કરે છે કે “હું જ્ઞાન સ્વભાવી ચેતન તત્ત્વ માત્ર વેદનાનો જ્ઞાતા છું. વેદના ઉત્પન્ન થવી વેદનીય કર્મનું કાર્ય છે તથા પીડાની અનુભૂતિ મોહનું કાર્ય છે, હું તો આ બન્નેથી ન્યારો માત્ર જ્ઞાતા છું.” આ પ્રકારે તત્ત્વજ્ઞાનપૂર્વક વેદનાને વેદવી (અનુભવવી) તે આર્તધ્યાન ન હોઈને ભેદજ્ઞાન છે, જે ધર્મધ્યાનનો પ્રકાર છે. એવી જ રીતે વેદનાની તીવ્ર અનુભૂતિ થવા છતાં પણ તે વેદનાનો પ્રતિકાર ન કરીને તેને પ્રસન્નતાપૂર્વક સહન કરવી તે પણ આર્તધ્યાન ન હોઈને તિતિક્ષા નામનો ગુણ છે, જે સમતાભાવનો જ બંધુ છે. આશય એ છે કે જ્યાં વેદના પ્રત્યે અનિષ્ટભાવ છે અને તેને દૂર કરવાની ઈચ્છારૂપ વ્યાકુળતા છે ત્યાં જ વેદનાજન્ય આર્તધ્યાન છે.

માથાનો દુઃખાવો, તાવ ઈત્યાદિથી વેદના થતાં તેનાથી પીડિત થઈ તેને દૂર કરવાના ઉપાયોમાં ચિત્ત લાગેલું રહેવું, શરીર પર ઘા પડે કે કંઈ વાગી જતા ઉપયોગ તેમાં જ રહેવો કે ધ્યાનાદિના સમયે કીડી, મચ્છર આદિ કરડવાથી ઉપયોગ વારંવાર ત્યાં જ જવો ઈત્યાદિ વેદનાજન્ય આર્તધ્યાનના ઉદાહરણ છે. વેદનાજન્ય આર્તધ્યાન થાય ત્યારે સર્વ પ્રથમ તો તેને પોતાની સમસ્ત શક્તિ લગાડીને તત્ત્વજ્ઞાન તથા આત્મબળથી પ્રસન્નતાપૂર્વક સહન કરવું, પરંતુ પોતાની સંપૂર્ણ શક્તિ લગાવી દેવા છતાં પણ વારંવાર ઉપયોગ તે વેદનામાં જ જાય તથા પરિણામોમાં વ્યાકુળતા રહે તો તે વેદનાનો ઔષધિ આદિથી યોગ્ય પ્રતિકાર કરવો, પરંતુ ઔષધિનું સેવન કરતી વખતે આપણે આપણી જાતને ધિક્કારતા, અપરાધભાવથી તેને ગ્રહણ કરવી. ઔષધિનું સેવન કરવું તે આપણી કાયરતા છે એમ માનવું અને તે સમયે એ ભાવના કરવી કે હું ક્યારે પોતાના જ્ઞાનબળથી સર્વ પ્રકારની વેદનાઓ ઉપર વિજય કરવાને યોગ્ય બનીશ.

જ્યારે સામાયિક લઈને ધ્યાનાદિ માટે બેઠા હોય તે સમયે જો મચ્છર, કીડી, ગરમી, ઠંડી આદિના કારણે વેદના ઉત્પન્ન થાય અને વારંવાર મન તેમાં જ જાય, સામાયિક પાઠ, તત્ત્વચિંતનની ધારા આદિમાં વારંવાર વિક્ષેપ ઉત્પન્ન થાય, પૂર્ણ પ્રયત્ન કરવા છતાં પણ અર્થાત્

બળપૂર્વક મનને ધ્યાનના નિયત વિષયમાં લગાવવા છતાં પણ જો વિક્ષેપ ઓછો થાય નહીં; આત્મબળ અને વેદનામાં સંઘર્ષ ઉત્પન્ન થતો હોય, એવા સમયમાં વિવેકવાન ધ્યાનીએ તે સંઘર્ષથી ઉપરત થઈ ઉપયોગ તે વેદના સંબંધિત ચિંતનમાં જ જોડી દેવો અર્થાત્ “આ વેદના શું છે? તે કેમ થાય છે? મારો તેનાથી શું સંબંધ છે? આ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે? મારા પુરુષાર્થની એમાં શું ભૂમિકા છે? તેના નિવારણનો શું ઉપાય છે?” આ પ્રકારના તત્ત્વચિંતનમાં લાગી જવાથી તે સંઘર્ષ સમાપ્ત થઈને આર્તધ્યાન ધર્મધ્યાનમાં પરિવર્તિત થઈ જાય છે. ચોથાથી છઠ્ઠા ગુણસ્થાનવર્તી ધર્માત્માઓને આ ધ્યાન તીવ્ર અશાતાના ઉદયમાં ચારિત્ર મોહના ઉદયથી તથારૂપ આત્મબળ (સમત્વભાવ) ની કમીથી થાય છે. જો કે આ ધર્માત્માઓને વેદનામાં અનિષ્ટબુદ્ધિ હોતી નથી, પરંતુ સહનશક્તિની ન્યૂનતાને લીધે વેદનાને દૂર કરવાની સામાન્ય (અતિ આકુળતા વિના) ઈચ્છા થાય છે, એટલે તેમના માટે આ આર્તધ્યાન મનાયું છે. આ મહાત્માઓને જો કે આ ધ્યાન દુર્ગતિમાં લઈ જવા સમર્થ નથી, પરંતુ ઉપયોગમાં વિક્ષેપ ઉત્પન્ન થવાથી સ્વરૂપસમાધિના લાભથી વંચિત કરી દે છે. આ જ સૌથી મોટી હાનિ છે. “તત્ત્વજ્ઞાનપૂર્વક પ્રતિકુળ પરિસ્થિતિઓમાં (તિતિક્ષા ગુણનો અભ્યાસ કરતાં-કરતાં) આત્મભાવના કરવાનો અભ્યાસ કરવો એ આ વેદનાજન્ય ધ્યાનના નિવારણનો અનન્ય ઉપાય છે.”

ઉદયનો શાંત સ્વીકારભાવની

પાના નંબર - ૨૮ પરથી ચાલુ...

- ★ તેવી જ રીતે અન્ય પ્રતિબંધોમાં એકત્વ-મમત્વરૂપ મિથ્યા માન્યતા ટળતી જાય છે.
- ★ સ્વીકારભાવ એટલે પ્રતિક્રિયા વિના ઉદયપ્રસંગના સાક્ષી બની રહેવું. તેથી અનાદિની વૃત્તિના મૂળિયાં સુકાતા જાય છે. મતાગ્રહ, કદાગ્રહ, પૂર્વગ્રહ, દુરાગ્રહ આદિ ક્ષીણ થતા જાય છે.

સ્વીકારભાવથી પ્રમાદનો દોષ કેવી રીતે ક્ષીણ થાય છે, કેવી રીતે તેમાં બારે પ્રકારના તપ સમાય છે તથા કઈ રીતે ત્રણે કાળને મુઠ્ઠીમાં લેવાની પ્રક્રિયા બની રહે છે વગેરે આવતા અંકમાં વિચારીશું.

(ક્રમશઃ)

ત્રીજો 'P' છે : પરફેક્શન : કોઈ પણ કામ એની પરિપૂર્ણતામાં કરવું, વ્યવસ્થિત કરવું અને આનંદપૂર્વક કરવું. કોઈ પણ કામને અડધું કે અધૂરું ન છોડવું. કોઈએ કહ્યું છે : 'જના હો તો પૂરા જના, મરના હો તો પૂરા મરના, બહુત બડા અભિશાપ જીવન મેં, આધા જના, આધા મરના.' જીવો તો પૂરે-પૂરું જીવો અને મરો તો પણ શાંતિથી પૂરેપૂરા મરો. મરો ત્યારે જીવવાનો વસવસો નહીં અને જીવો ત્યારે મરવાનો ભય નહીં. આપણે ધ્યાન કરીએ તો પણ એમાં પૂરેપૂરા રૂબતા નથી. પૂજા કરીએ તો પણ અડધું ધ્યાન બીજે ભમતું હોય. સાંભળતી વખતે પણ મનમાં શબ્દોનો કોલાહલ ચાલતો હોય છે. સૂવા જઈએ ત્યારે ભૂતકાળને વાગોળતા હોઈએ છીએ અને ઉઠ્યા પછી ભવિષ્યની યોજનાઓમાં મન લીન હોય છે.

ચોથો 'P' છે : પ્રોમિસ : વચનબદ્ધતા એ પ્રોમિસ છે. તમારી જાતને કહો આ હું કરીશ અને જે કરવાના છો તેને તમે વફાદાર રહો. ઉદાહરણ લઈએ કે હું સવારે પાંચ વાગ્યે ઊઠીશ, તો કોઈપણ ભોગે ઊઠીને જ રહો. પોતે કરેલા સંકલ્પને વળગી રહેવું એ પ્રોમિસ છે. તમે જ્યારે સંકલ્પ તોડો છો ત્યારે તમારું મન ઢીલું અને કમજોર પડે છે. એટલું જ નહિ, પ્રોમિસ પૂરું નહીં થાય એટલે તમારા મનમાં શંકાનું ભૂત સવાર થાય છે. કંઈ પણ નવું કરશો એટલે પહેલા શંકા થશે કે આ હું નહીં કરી શકું તો !! માટે જે સંકલ્પ કરો તેને વળગી રહો. બીજાને પ્રોમિસ આપતા પહેલા પોતાની જાતને પ્રોમિસ કરો. સંકલ્પ કરો કે આટલું તો હું કરીશ જ. સંકલ્પ કરો કે ખાધા પછી ત્રણ કલાક નહીં ખાઉં, રોજ અડધો કલાક મૌન રાખીશ, દિવસમાં ચાર વખતથી વધુ ફોન હાથમાં નહીં લઉં વગેરે.

પાંચમો 'P' છે : પ્રેયર : પ્રાર્થના : પ્રાર્થના વિના બધું જ નકામું છે. તમે બહારથી ગમે તેટલા તાકાતવર હોવ પણ જો તમારા જીવનમાં પ્રાર્થના નથી તો અંદરથી તમે ખોખલા અને કમજોર છો.

ગાંધીજી આટલા વ્યસ્ત હતા છતાં રોજ પ્રાર્થના કરતા હતા. આપણે એમના કરતા પણ વ્યસ્ત છીએ ? આપણે વ્યસ્ત નથી, અસ્તવ્યસ્ત છીએ. આપણી પાસે જે જરૂરી નથી એવા બધા કામ કરવાનો

સમય છે અને જે બહુ મહત્વના કામો છે એને કાલ પર ઠેલીએ છીએ. નિયમિત પ્રાર્થનાની ટેવ પાડો. પ્રાર્થનાથી મનોબળ મજબૂત બને છે. અંદરથી આનંદનો ઓડકાર આવે છે. પોતાના પ્રત્યે આદરનો અને આત્મ-વિશ્વાસનો ભાવ જાગે છે.

આ પાંચ 'P' ને જીવનમાં વળગી રહેજો, જીવન તમને નવા નવા આયામો સુધી લઈ જશે. આ પાંચ ગુણો તમને અનેક ગુણોના માલિક બનાવશે એવી દૃઢ નિષ્ઠા સાથે વિરમું છું.

શ્રી કલ્યાણમંદિર સ્તોત્ર

પાના નંબર - ૨૫ પરથી ચાલુ...

કલ્યાણકારી બોધ છે.

પરમાત્માનો ઉપદેશ પણ એક (પ્રબળ) નિમિત્ત કારણ છે. આત્મા સ્વયં જ્ઞાનસ્વરૂપ હોવાથી જ્યાં સુધી તેની શુદ્ધ જ્ઞાનપર્યાય પ્રગટ થઈને ઉપાદાન જાગૃત થતું નથી ત્યાં સુધી જીવનું કલ્યાણ થતું નથી. પ્રભુના સમવસરણમાં જવાનું સર્વોત્કૃષ્ટ નિમિત્ત મળવા છતાં પણ ભારેકર્મી અનંતકષાયી જીવ કોરોધાકોડ જ પાછો આવે છે ! જેમની કર્મસ્થિતિનો વિપાક અત્યંત હળવો થઈને મોહનીય કર્મનો ક્ષયોપશમ થાય ત્યારે તેના ઉપાદાનની જાગૃતિ અને શુદ્ધિ થાય છે. ત્યારે જ તેના પરમાત્મભાવનો અનુભાવ (વિકાસ) થાય છે, અધ્યાત્મભાવની અનુભૂતિ કરે છે અને પ્રભુનો ઉપદેશ કાર્યકારી બને છે.

ઉત્થાનિકા : હવે પછીના શ્લોક-૨૦ માં આચાર્યશ્રી બીજા પ્રાતિહાર્ય દિવ્ય પુષ્પવૃષ્ટિનું સ્વરૂપ સમજાવે છે.

અંતમંગલ : અંતમાં સર્વ જીવ પ્રભુઆજ્ઞા પ્રમાણે શોકરહિત થઈને પારમાર્થિક ભાવ વિબોધ પ્રહણ કરીને આત્મકલ્યાણ સાધે તેવી મંગલભાવના સાથે જિનાજ્ઞાથી કાંઈ વિપરીત લખાયું હોય તો ત્રિવિધે મિચ્છા મિ દુક્કડમ્.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

॥ શ્રી સદ્ગુરુચરણાર્પણમસ્તુ ॥

થાય છે, ત્યારે એક દિવસમાં એના જીવનનો અંત આવવાનો છે અને એ મૃત્યુ પામવાનો છે તેની પણ એ કલ્પના કરતો નથી. જીવનને આ રીતે એક-એક ખંડમાં વિભાજિત કરીને જોતો માણસ સમગ્રલક્ષી વિચાર કરી શકતો નથી એટલે યુવાનીમાં સંપત્તિ ઉડાવે છે અને બુઢાપામાં ધન વેડફ્યાનો અફસોસ કરે છે.

મહાન વિભૂતિઓને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થાય છે. એનો અર્થ જ કે તેઓ પોતાના ગત જન્મોને જુએ છે અને એના અનુસંધાનમાં વર્તમાનને ઘડે છે. અંતર્મુખતા કેળવવા માટે બીજી બાબત તે જરૂરી અને બિનજરૂરી વસ્તુઓનો ભેદ પારખવાની છે. આજની બજારુ સંસ્કૃતિમાં લોભામણી ઓફરોને પરિણામે વ્યક્તિ કશું ખરીદવાનો વિચાર કરતી ન હોય, તેમ છતાં 'બાય વન, ગેટ ટૂ ફ્રી' વાંચીને ત્રણ નકામી વસ્તુઓ ખરીદીને ઘરમાં આણે છે. આવી ચીજવસ્તુઓથી માણસનું ઘર જ ભરાઈ જતું નથી પણ એનું મન ભરાઈ જાય છે. ધીરે ધીરે એટલી બધી બિનજરૂરી વસ્તુઓ ઘરમાં આવે છે કે એને ઘર ભાડે રાખીને રહેવું પડે એવી સ્થિતિ ઊભી થાય છે !

આ ચીજ-વસ્તુઓનો રાગ એટલો બધો જાગે છે કે પછી વસ્તુઓની સુખાકારી એ જ એનું જીવન બને છે. ઘરમાં લાવેલું ટેલિવિઝન બરાબર ચાલતું ન હોય, તો એને એમ લાગે કે એનું આખું જીવન અસ્તવ્યસ્ત થઈ ગયું છે. એની મોટરમાં પંકચર પડે તો એના જીવનના આનંદમાં પંકચર પડી જાય છે. ઘરની ભીંત પર એકાદ તિરાડ જુએ ને એના મનમાં દુઃખની ચીસ પડી જાય છે. કોઈ વસ્તુ બગડે કે કામ ન આપે તે સ્વાભાવિક ઘટના છે, પણ એને વ્યક્તિ પોતાના જીવનના મનોભાવો સાથે ગાઢપણે જોડી દે છે અને પછી વસ્તુની પરિસ્થિતિના તાલે વ્યક્તિની મનઃસ્થિતિ ચાલે છે. એક તો માનવી આવી વસ્તુઓ પર વધુ ને વધુ નિર્ભર બની ગયો છે અને બીજું એ કે મોબાઈલ કામ આપે નહીં કે પછી મોટર બગડી જાય, તો એને એનું સમગ્ર જીવન નિષ્ફળ અને નકામું લાગે છે.

અંતરદષ્ટિ કેળવનારે પદાર્થો પ્રત્યેની પોતાની

દષ્ટિ બદલવાની હોય છે. એના પ્રત્યેની આસક્તિ એના જીવન પર કેટલો પ્રભાવ પાડે છે, તે જાણવાનું હોય છે. અંતરદષ્ટિ કેળવનારે શાશ્વત અને ક્ષણભંગુર વચ્ચેનો ભેદ સમજવો જોઈએ. સાધનાના માર્ગે સાંપડતી આંતરપ્રસન્નતા એ શાશ્વત છે અને બંગલો, વૈભવ કે સુખ-સુવિધા એ ક્ષણભંગુર છે. આજે હોય પણ ખરી અને કાલે ન પણ હોય. આનો અર્થ એ નથી કે વ્યક્તિ પાસે સ્કૂટર હોય, તો તેનો ત્યાગ કરવો અથવા તો સાઈકલ પર ફરવું. આનો અર્થ એ નથી કે જીવનજરૂરિયાતની ચીજવસ્તુઓની સાધકે ઉપેક્ષા કરવી, પરંતુ આનો અર્થ એ છે કે એ વસ્તુઓની ક્ષણભંગુરતા જોઈને એના પ્રત્યે આસક્તિ રાખવી નહીં.

અંતરદષ્ટિ પ્રાપ્ત કરવા માટે સાધકે પ્રવૃત્તિઓનું સમતોલન સાધવું જોઈએ. આજના માનવી સમક્ષ આ મોટો પડકાર છે. ક્યાં એ અતિ પ્રવૃત્તિમાં ડૂબી જશે, કાં તો સઘળી પ્રવૃત્તિઓ છોડીને નિરાંત પલાંઠી વાળીને બેસી જશે. જેમ નટ-બજાણિયા હાથમાં વાંસ લઈને દોરડા પર સમતોલન રાખીને આગળ ચાલે છે, એમ વ્યક્તિએ પ્રવૃત્તિના દોરડા પર ચાલતી વખતે સમતોલન રાખવું પડે છે. આજના યુગમાં પ્રવૃત્તિનો અતિ મહિમા જોવા મળે છે. કંપનીના અધિકારીઓને શ્વાસ લેવાની પણ ફુરસદ હોતી નથી. બિચારા આપણા રાજકારણીઓને પણ ક્યારેય પ્રકૃતિની ગોદમાં શાંતિથી બેઠેલા જોયા છે ખરા ? કદાચ આવું એ સ્વપ્નમાં પણ નહીં નિહાળતા હોય!

આથી આંતરદષ્ટિના ઉઘાડ માટે પોતાની પ્રવૃત્તિની સરહદો નિર્ધારિત કરવી જરૂરી છે અને એ સરહદો નિર્ધારિત કરવા માટે સાધકે કોઈ ગુરુ પાસે દોડી જવાની જરૂર નથી, પોતાના શરીર અને પોતાના મનને પૂછવાની જરૂર છે. કોઈ ખૂબ મોટી પ્રવૃત્તિનો પ્રારંભ કરે અને એમાં રાતદિવસ મગ્યા રહે અને પછી એનું સ્વાસ્થ્ય કથળે, તો પછી પ્રવૃત્તિના આનંદની વાત તો દૂર રહી, પરંતુ રોગોની ચિંતાથી એ ઘેરાઈ જાય છે. નાની વયે અતિ પ્રવૃત્તિ કરતાં મોટી કંપનીના યુવાનોને જોશો કે સતત દોડધામ કરતા પ્રધાનોને

(અનુસંધાન પાના નં. ૧૯ પર)

છે ન મે અસ્તિ તે મારા નથી. અર્થાત્ તે મારું સ્વરૂપ નથી. તો સાધકને પ્રશ્ન થાય કે મારું સ્વરૂપ શું છે ? **સાનન્દં જ્યોતિઃ પશ્યામિ** આનંદમય જ્ઞાનજ્યોતિને હું દેખું છું. અનુભવું છું. ત્યારે પણ સાધકને પ્રશ્ન થયો કે કેવી રીતે જ્ઞાનમય જ્યોતિને અંતરાત્મા દેખે છે ? અનુભવે છે ? તેનો પ્રત્યુત્તર આચાર્યદેવે શ્લોકમાં આપ્યો છે. **નિયતેન્દ્રિયઃ** = ભાવ ઈન્દ્રિયોને બાહ્ય વિષયોથી રોકીને. ભાવ ઈન્દ્રિયોને નિયંત્રિત કરીને આનંદમય જ્ઞાનજ્યોતિને અનુભવું છું :-

જે ઈન્દ્રિયોથી દેખાય છે તે આત્માનું સ્વરૂપ નથી, પુદ્ગલનું સ્વરૂપ છે. ચેતનનું સ્વરૂપ તેનાથી ભિન્ન છે. આત્મા અને જડ ઈન્દ્રિયોથી ભેદજ્ઞાન કરીને, શરીર આદિ પર પદાર્થો પ્રત્યેના ઉપયોગને હટાવીને, ઉપયોગને સ્વ-સન્મુખ કરું છું. તેમ થતાં જ્ઞાનજ્યોતિને દેખું છું - અનુભવું છું. જ્ઞાનીને આત્મસ્વરૂપમાં પ્રીતિ હોવાથી આત્મામાં રમે છે. પરપદાર્થોના ભાવોથી મુક્ત રહે છે. જિતેન્દ્રિય કોને કહેવો, તે માટે ગ્રંથાધિરાજ સમયસાર ગાથા-૩૧ માં કહે છે :-

“જો ઙ્ઙદિયે જિગિત્તા ણાણસહાવાધિયં મુણદિ આદં । તં ખલુ જિદિદિયં તે ભણન્તિ જે ણિચ્છિદ્દા સાહૂ ॥”

હરિગીત

“જીતી ઈન્દ્રિયો જ્ઞાન સ્વભાવે, અધિક જાણે આત્મને, નિશ્ચય વિષે સ્થિત સાધુઓ, ભાષે જિતેન્દ્રિય તેહને.” અર્થાત્ જ્ઞાન સ્વભાવથી ઈન્દ્રિયોને જીતે છે. ઉપયોગને બહારથી હટાવીને આત્મામાં રોકે છે તે અંતરાત્મા છે.

વિશેષાર્થ : શરીર આદિ જે બાહ્ય પદાર્થો દેખાય છે તે હું નથી તેમજ મારું સ્વરૂપ પણ નથી. મારું સ્વરૂપ તો આનંદમય જ્યોતિ છે. અંતઃચક્ષુથી આત્મા જણાય છે. અંતઃચક્ષુ ઉઘાડવા પરમાત્માની ભક્તિ અને સદ્ગુરુનો અનુગ્રહ ઉપકારી છે. જ્યોતિ વિના બીજો દીવો પ્રગટતો નથી તેમ આનંદમય જ્યોતિના અનુભવ માટે જ્ઞાની સદ્ગુરુની નિશ્ચા આવશ્યક છે. અંતરાત્માને ઈન્દ્રિય વિષયના ભોગો સુખકારક લાગતા નથી. તેઓનો ઉપયોગ અંતર્મુખ થઈને આત્મસ્વરૂપમાં લાગ્યો રહે છે. ભેદજ્ઞાનની પ્રજ્ઞાછીણી જડ-ચેતનને ભિન્ન કરી ચેતન અનુભવાય છે. આવશ્યક શબ્દો વિષે વિચારીએ.

(૧) **યત્ ઙ્ઙદ્રિયૈઃ પશ્યામિ તત્ મે ન અસ્તિ** = અંતરાત્મા કહે છે કે જે ઈન્દ્રિયોને જોઉં છું, જાણું છું તે મારી નથી. તે મારું સ્વરૂપ નથી. અંતરાત્મા વારંવાર ચિંતન કરે છે. પાંચ ઈન્દ્રિયોથી શરીરને જોઉં છું, કોમળ કે કઠોર શબ્દને સાંભળું છું, ઠંડા-ગરમ પદાર્થોને સ્પર્શ કરું છું, સુગન્ધ કે દુર્ગન્ધ ને નાક દ્વારા સુંઘું છું, ખાટા-તીખા આદિ રસને જીભ દ્વારા ચાખું છું-આ કોઈ મારું સ્વરૂપ નથી. વિષયોની સત્તા અશાશ્વત છે. પરપદાર્થોમાં સુખની કલ્પના કરવી સુખાભાસ છે. માટે કોઈ બાહ્યપદાર્થો મારું સ્વરૂપ નથી.

(૨) **સાનંદં જ્યોતિ પશ્યામિ** = મારું સ્વરૂપ જ્ઞાનમય જ્યોતિ છે. આપણે અભ્યાસ કર્યો કે વચન અને કાયાના વ્યાપારથી ભેદજ્ઞાન કરી આત્મક્રમમાં ઉપયોગને સ્થિર કરવો. ઈન્દ્રિયો તરફ ઉપયોગનો પ્રવાહ જતો હોય તો તેનાથી અંતર્મુખ થઈ આત્મસ્વરૂપમાં લીન થવું. હવે કહે છે કે ઉપયોગને સ્વ સન્મુખ કરતાં, ઈન્દ્રિયોનો વ્યાપાર છૂટી જતાં મારું સ્વરૂપ જ્ઞાનમય જ્યોતિ અનુભવાયું. ગહન વાતને સરળ રીતે આચાર્યદેવે વ્યક્ત કરી છે. અપૂર્વ ગ્રંથ ‘આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રમાં’ અધ્યાત્મને સમજાવે છે.

“સદ્ગુરુના ઉપદેશથી, આવ્યું અપૂર્વ ભાન; નિજપદ નિજમાંહી લહું, દૂર થયું અજ્ઞાન - ૧૧૮ ભાસ્યું નિજ સ્વરૂપ તે, શુદ્ધ ચેતનારૂપ; અજર અમર અવિનાશીને, દેહાતીત સ્વરૂપ. - ૧૨૦

મારું સ્વરૂપ જ્ઞાનમય જ્યોતિ છે. તે જાજવલ્યમાન પ્રગટ થયું એ વાતને સ્પષ્ટ કરતાં ગ્રંથાધિરાજ સમયસારના કર્તાકર્મ અધિકારના કળશ નવ્યાણુંમાં આચાર્યદેવ ફરમાવે છે.

कर्ता कर्ता भवति न यथा कर्म कर्मापि नैव ज्ञानं ज्ञानं भवति च यथा पुद्गलः पुद्गलोऽपि । ज्ञानज्योतिर्वर्जितमचलं व्यक्तमन्तस्तथोचैः श्विच्छकतीनां निकरभरतोऽत्यन्तगम्भीरमेतत् ॥૧૧॥

અર્થાત્ અચલ, વ્યક્ત, ચિત્ત શક્તિઓના સમૂહના ભારથી અત્યંત ગંભીર આ જ્ઞાનજ્યોતિ અંતરમાં ઉગ્રપણે એવી રીતે જાજવલ્યમાન થઈ કે આત્મા અજ્ઞાનમાં કર્તા થતો હતો તે હવે કર્તા થતો નથી અને અજ્ઞાનના નિમિત્તે પુદ્ગલ કર્મરૂપ થતું હતું

તે કર્મરૂપ થતું નથી. વળી, જ્ઞાન જ્ઞાનરૂપ જ રહે છે અને પુદ્ગલ પુદ્ગલ રૂપ જ રહે છે.

(૩) **તત્ મે અસ્તુ** = તે મારું વાસ્તવિક સ્વરૂપ હો. મારું વાસ્તવિક સ્વરૂપ સદા શાશ્વતકાળ શુદ્ધ ચૈતન્ય છે તે સદા બની રહો એવી ભાવના છે. અંતરાત્માને આત્મા સિવાય બીજે ક્યાંય ઉપયોગ જામતો નથી. ઉપયોગને પરભાવમાં જોડતા નથી. જ્ઞાનીને તો સ્વપ્નેય પણ બહારમાં આનંદ ભાસતો નથી. અંતર્મુખ વળેલી તેઓની પરિણતિ કોઈ પણ બાહ્ય વિષયોને ધારણ કરતી નથી. ધાવમાતાને બાળક પ્રત્યે ક્યાંય પોતાપણું લાગતું નથી તેમ જ્ઞાનીને ક્યાંય બહારમાં પોતાપણું લાગતું નથી.

અંતરાત્મા ‘હું તો આનંદ સહિત જ્ઞાનજ્યોતિ છું’ એમાં જીવે છે. અતીન્દ્રિય જ્ઞાન અને આનંદ મારું સ્વરૂપ છે. આનંદધામ આત્મા વિશ્વાસનું ધામ છે એમ અનુભવે છે. મારો આત્મા જ મારો ઉદ્યાન છે. મારો આત્મા જ અચલ પર્વત છે. મારો આત્મા જ નિરબ્જ આકાશ છે. મારો આત્મા જ આનંદમય મહાસાગર છે. તેથી તે **તે મે અસ્તુ** કેવળજ્ઞાન સુધી મને આ જ હો એવી ઉત્કૃષ્ટ ભાવના અંતરાત્માની હોય છે, જે પરમાત્મા રૂપે પરિણમે છે.

શ્રી જ્ઞાનભૂષણજી, ‘તત્ત્વજ્ઞાન તરંગિણી’ અધ્યાય-૩ ના શ્લોક ૨૨ માં લખે છે, “હું ચૈતન્ય સ્વરૂપ, અદ્વિતીય, અન્યના સંગથી રહિત એકલો, કર્મમલથી રહિત નિર્મળ આનંદ સ્વરૂપ છું એમ સ્મરણ કરું છું.”

પૂ. બેનશ્રી ચંપાબેનની અધ્યાત્મ સરસ્વતી કહે છે, “જ્ઞાનીને એવી જ ભાવના હોય છે કે અત્યારે પુરુષાર્થ ઉપડે તો અત્યારે જ મુનિ થઈ કેવળ પામીએ. બહાર આવવું પડે તે પોતાની નબળાઈને લીધે છે. જે વખતે જ્ઞાનીની પરિણતિ બહાર દેખાય તે જ વખતે તેને જ્ઞાયક જુદો વર્તે છે. જેમ કોઈને પાડોશી સાથે ઘણી મિત્રતા હોય, તેના ઘરે જતોઆવતો હોય, પણ તે પાડોશીને પોતાનો માની નથી લેતો, તેમ જ્ઞાનીને વિભાવમાં કદી એકત્વપરિણમન થતું નથી. જ્ઞાની સદા કમળની જેમ નિર્લેપ રહે છે. વિભાવથી ભિન્નપણે ઉપર તરતા તરતા રહે છે.”

શ્રી પૂજ્યપાદ આચાર્ય આત્મનિરીક્ષણનો અવસર આપીને સમાધિભાવમાં સદ્ગુરુની નિશ્રામાં

કેવો, કેટલો, ક્યાં પુરુષાર્થ જોઈએ તેની ઉત્કૃષ્ટ સમજણ આપે છે.

(કવિત્ત)

“જે દેખું ઇન્દ્રિયોથી તે, મારું ના, મુજ રૂપ કો-
ઈન્દ્રિયો રોકી અંતરમાં, દેખું સાનંદ દીપ હો.”-૫૧

- પૂ. બ્રહ્મચારીજી.

“ઈન્દ્રિયયદશ્ય તે મુજ નહીં, ઇન્દ્રિય કરી નિરુદ્ધ,
અંતર જોતા સૌખ્યમય શ્રેષ્ઠ જ્યોતિ મુજ રૂપ -૫૧

- શ્રી છોટાલાલ ગાંધી.

જો મી મુઝે સકલ-ઇન્દ્રિય ગમ્ય હૈ રે,

નિર્ભ્રાન્ત ભિન્ન મુઝસે પર હૈ, ન મેરે ।

देखूँ समोद जब मैं निजमें, तभी यों

है ज्योति दीख पड़ती, मम है ‘वही जो’ ॥ ५१॥

- પૂ. વિદ્યાસાગરજી મહારાજ

(ક્રમશઃ)

પ્રવૃત્તિઓનું સમતોલન

પાના નંબર - ૧૬ પરથી ચાલુ...

જોશો એટલે આનો ખ્યાલ આવી જશે. બીજી બાજુ નિવૃત્તિનો અર્થ એવો પણ નથી કે હાથપગ વાળીને બેસી જવું, કશું કામ ન કરવું અને માત્ર આધ્યાત્મિક ચિંતન કરવું. સ્વામી વિવેકાનંદે તો આને ‘આધ્યાત્મિક આળસુવેડા’ કહ્યા છે.

અકર્મણ્યતા એ આધ્યાત્મિકતા નથી, પરંતુ અનુરૂપ કર્મોનું આચરણ એ આધ્યાત્મિકતા છે. આથી આધ્યાત્મિક વ્યક્તિએ શરીરને સ્ફૂર્તિવાન અને મનને પ્રફુલ્લિત રાખે તેવી પ્રવૃત્તિ કરવી જોઈએ.

આધ્યાત્મિક જગતમાં સાધુ-સાધ્વી કે ઉપદેશકોને પણ આપણે જોઈએ છીએ કે આવા શ્રમના અભાવે તેઓ ગંભીર રોગનો શિકાર બનતી હોય છે અને વ્યાધિઓ એમને ઘેરી વળી હોય છે. આથી આંતરદષ્ટિ કેળવવા માટે એ તો વિચાર કરવો જ જોઈએ કે મારે જીવનમાં તો શરીર અને મન પાસેથી જ કામ લેવાનું છે. એને અતિ પ્રવૃત્તિમાં નાખવા કે એની ઉપેક્ષા કરવી એ સહેજે યોગ્ય ન ગણાય. એનું સમતોલન સાધવું જોઈએ.

શ્રી દેવચંદ્રજી ચોવીશી

* * * * * **અશોકભાઈ પી. શાહ** * * * * *

૨૨ મા તીર્થંકર નેમિનાથ ભગવાન સ્તવન પ્રારંભ

શ્રી દેવચંદ્રજી શ્રી નેમિનાથ ભગવાનની ભક્તિ કરતાં શું કહે છે :

ભૂમિકા : ભગવાન નેમિનાથના ગુણગાન કરવાનો અવસર જ્યારે પણ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે તે સ્તવના કરતાં સર્વ મહાપુરુષોએ, પછી તે યોગીશ્વર આનંદઘનજી હોય કે ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી - સર્વેએ જ્ઞાન-ભક્તિ-વૈરાગ્યના ઉચ્ચ સ્તરોને આંબતી નેમ-રાજુલની કથા રજૂ કરી સ્તવનને અત્યંત રોચક, ભાવવાહી, રસમય તેમજ તત્ત્વજ્ઞાનસભર બનાવી આત્માર્થી સાધકોને વૈરાગ્ય અને સંયમના માર્ગે આગળ વધવામાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રેરણાબળ પૂરું પાડ્યું છે. ગણિશ્રી દેવચંદ્રજી પણ આ સ્તવનમાં પ્રભુ નેમિનાથના ગુણગાન અને નેમ-રાજુલના પારમાર્થિક દિવ્યપ્રેમને રજૂ કરતાંની સાથે તેમની અનોખી શૈલીમાં તત્ત્વજ્ઞાનને પણ સુંદર રીતે ગૂંથે છે. ભક્તિ સાથે તત્ત્વજ્ઞાન ગૂંથવાની શ્રી દેવચંદ્રજીની ‘માસ્ટરી’નો તો આપણને અનેક સ્તવનોમાં અનુભવ થઈ ચૂક્યો છે.

નેમિ જિણેસર નિજ કારજ કર્યું, છાંડ્યો સર્વ વિભાવોજી; આતમશક્તિ સકલ પ્રગટ કરી, આસ્વાદ્યો નિજ ભાવોજી.

- નેમી૦૧

શબ્દાર્થ : શ્રી નેમિ જિનેશ્વરે સ્વ-કાર્ય કર્યું અને સર્વ વિભાવોનો ત્યાગ કર્યો. પરિણામે આત્માની સર્વ શક્તિ પ્રગટ કરી અને પોતાના શુદ્ધ ભાવોનો આસ્વાદ લીધો. (કારજ - કાર્ય; છાંડ્યો = છોડી દીધો, ત્યાગ કર્યો; આસ્વાદ્યો = સ્વાદ લીધો, અનુભવ કર્યો)

વિશેષાર્થ : ગણિશ્રી દેવચંદ્રજી સૌ પ્રથમ તો શ્રી નેમિનાથ પ્રભુના અનુપમ સંકલ્પબળ અને સંયમભાવનાથી ઉત્પન્ન સર્વોત્કૃષ્ટ આત્મવીર્યની વાતથી સ્તવનની શરૂઆત કરે છે. નેમ-રાજુલની અભૂતપૂર્વ કથાના પાયામાં ભગવાનનું આ અદ્ભુત ચરિત્ર જ કારણભૂત હતું. એવું તે શું કાર્ય ભગવાને કર્યું? તો શ્રી દેવચંદ્રજી કહે છે : “નેમિ જિણેસર નિજ કારજ કર્યું”-પ્રભુએ પોતાનું કાર્ય કર્યું ! આશ્ચર્ય અને પ્રશ્ન થાય કે એમાં તે શી મોટી વાત? અમે પણ અમારે જે કાર્ય કરવાનું હોય તે જ કરીએ છીએ ને? તીર્થંકર ભગવંતો અને સદ્ગુરુદેવ ત્યારે સમજાવે છે કે ના ભાઈ, તેં અનાદિકાળથી અઘક્ષણ પર્યંત ‘નિજ કાર્ય’ - સ્વનું, પોતાના આત્માના કલ્યાણનું કાર્ય નથી કર્યું. સ્વરૂપને ભૂલી દેહ અને દેહસંબંધી પરપદાર્થો અને વ્યક્તિઓમાં અહં-મમ કરી ‘પરનું જ કાર્ય’ કર્યું છે; તારો ઉપયોગ નિજને ભૂલીને નિરંતર પરમાં જ રમ્યો છે. અધ્યાત્મ કવિવર શ્રી દૌલતરામજી એ સાચું જ કહ્યું છે કે : “હમ તો કબહું ન નિજ ઘર આયે, પર ઘર ફિરત બહુત દિન બીતે”. પરિણામે રાગ-દ્વેષ-અજ્ઞાનરૂપી વિભાવથી આસ્રવ-બંધ અને અનંતા જન્મમરણ કર્યાં. નેમિનાથના ‘નિજ કાર્ય’ માં તો સ્વરૂપસ્થ થવાનો, નિજ ઘરમાં આવવાનો અનંત પુરુષાર્થ રહેલો છે. પશુઓનો પોકાર સાંભળવાનું નિમિત્ત બનતાં ક્ષણવારમાં સંસારત્યાગનો નિર્ણય લઈ,

તત્ત્વવિચારણા અંતર્ગત સાત તત્ત્વ (ઉપલક્ષથી નવ તત્ત્વ) ગૂંથીને હવે શ્રી દેવચંદ્રજી કહે છે :

ધર્મ અધર્મ આકાશ અચેતના, તે વિજાતિ અગ્રાહ્યોજી;
પુદ્ગલ ગ્રહવે રે કર્મ કલંકતા, વાધે બાધક બાહ્યોજી.

-નેમિ૦૩

શબ્દાર્થ : ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય અને આકાશ-આ ત્રણ દ્રવ્યો અચેતન અર્થાત્ જડ છે, તેમ જ વિજાતીય છે, જેનું ગ્રહણ થઈ શકતું નથી. પુદ્ગલ દ્રવ્ય કર્મરૂપે ગ્રહણ થાય છે પણ તેથી જીવ કલંકિત થાય છે અને સ્વભાવને બાધક એવા બાહ્યભાવો તેથી વૃદ્ધિ પામે છે. (ધર્મ, અધર્મ, આકાશ = વિશ્વના છ દ્રવ્યોમાંના ત્રણ દ્રવ્ય - ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય અને આકાશ; વિજાતિ = ભિન્ન જાતિ, ભિન્ન લક્ષણવાળા; અગ્રાહ્યો = ગ્રહણ ન કરી શકાય તેવું; ગ્રહવે = ગ્રહણ કરવાથી; વાધે = વધે, વૃદ્ધિ થાય; બાધક = અવરોધક; બાહ્યોજી = બાહ્યભાવ, વિભાવ)

વિશેષાર્થ : રાજુલદેવી અચાનક આવી પડેલ આપત્તિના સમયે આર્તધ્યાન કે રૌદ્રધ્યાન ન કરતાં તીર્થકર ભગવંતોએ પ્રરૂપેલ તત્ત્વોની વિચારણા શરૂ કરી કર્મબંધના અવસરને કર્મનિર્જરામાં, આસ્રવના પ્રસંગને સંવરમાં પલટાવી નાખે છે. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ ખરું જ કહ્યું છે કે :

હોત આસવા પરિસવા, નહિ ઈનમે સંદેહ;

માત્ર દષ્ટિકી ભૂલ હૈ, ભૂલ ગયે ગત એહિ.

રાજુલદેવી વિચારે છે કે નેમિનાથે મારો સંબંધ છોડ્યા પછી એવું કયું તત્ત્વ છે કે જેની સાથે હું સંબંધ જોડી શકું ? વિશ્વમાં રહેલ છ દ્રવ્યનો વિચાર કરતાં ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય અને આકાશ-આ ત્રણ તો ‘વિજાતીય’, મારા આત્માથી તદ્દન ભિન્ન લક્ષણવાળા અચેતન, જડ દ્રવ્ય છે. વળી, અક્રિય અને અરૂપી છે. તેથી તે ત્રણેય અગ્રાહ્ય છે; તેનું ગ્રહણ કદાપિ થઈ શકે નહિ. તેની સાથે કોઈ સંબંધ બાંધી ન શકાય એવા છે. કાળ તો અન્-અસ્તિકાય અને ઔપચારિક દ્રવ્ય છે. બાકી રહ્યા બે દ્રવ્ય - પુદ્ગલ અને જીવ. પુદ્ગલ દ્રવ્ય સંસારી આત્મા ગ્રહણ કરી શકે તેવું છે (અનુપચરિત વ્યવહારનયથી), પણ તે ગ્રહણ કર્મ-નોકર્મરૂપે થાય છે, જેનાથી મારો

શુદ્ધ આત્મા કલંકિત થાય છે. કર્મકલંકના નિમિત્તે અને સ્વરૂપની અજાગૃતિને લીધે “વાધે બાધક બાહ્યોજી”- શુદ્ધાત્માથી બાહ્ય એવા રાગ-દ્વેષ-અજ્ઞાનરૂપી બાહ્ય ભાવોની વૃદ્ધિ થતાં તે નિજસ્વરૂપની પ્રાપ્તિમાં બાધક, અવરોધક નીવડ્યા. હવે આ ભાવકર્મ-દ્રવ્યકર્મની શૃંખલા સાથે સંબંધ રાખી મારે વધુ કલંકિત નથી થવું. એમ વિચારી રાજુલદેવી હવે જીવદ્રવ્ય તરફ વિચારધારાને લઈ જાય છે :

રાગી સંગે રે રાગ દશા વધે, થાયે તિણે સંસારોજી;
નીરાગીથી રે રાગનું જોડવું, લહીએ ભવનો પારોજી.

-નેમિ૦૪

શબ્દાર્થ : જે રાગી જીવનો સંગ કરે તેની રાગદશા વધે છે અને તેના સંસારની વૃદ્ધિ થાય છે, પરંતુ નીરાગી અરિહંત પ્રભુની સાથે પ્રીતિ જોડવાથી ભવનો પાર પામી શકાય છે. (તિણે = તેને; ભવનો પારો = ભવસાગર પાર પામવો, તરી જવો)

વિશેષાર્થ : ‘જેવો સંગ તેવો રંગ’- આ વાત તો સૌને વિદિત છે જ. આ જ ન્યાયથી રાગી-મોહી જીવના સંગથી રાગદશા વધે અને નીરાગી-વીતરાગીના સંગથી સાચો વૈરાગ્ય આવે, ક્રમશઃ વીતરાગી થવાય. રાજુલદેવીએ સંસારના રૂપરંગનો અનુભવ કરી લીધો છે અને તેમને સર્વ દુઃખનું મૂળ કારણ મળી ગયું છે. તેથી બોલી ઉઠે છે કે “રાગી સંગે રે રાગ દશા વધે.” અનાદિકાળના ભવભ્રમણમાં આ જીવે રાગ-દ્વેષ-અજ્ઞાન તો સેવ્યાં પરંતુ સંગ પણ એવા જ રાગી જીવોનો કર્યો, જેનાથી રાગભાવોનું જ પોષણ થયું. તેમાં કહેવાતો પ્રેમ પણ સ્વાર્થથી ભરેલો જ રહ્યો. રાગદશા એવી વધતી ચાલી કે તે તીવ્ર સ્નેહાસક્તિથી અનંતાનુબંધીના પ્રકારમાં પરિણમી અને “થાયે તિણે સંસારોજી”- આમ જીવ સંસારસમુદ્રમાં, ભવાટવીમાં ભમતો રહ્યો.

રાજુલદેવીએ આ સત્યને પારખી લીધું છે અને પ્રભુના શરણમાં સામે કાંઠે અનંત સુખના ધામ એવા મોક્ષનો કિનારો દેખાઈ રહ્યો છે. વિચારે છે કે મારા સ્વામી જો એ કિનારે પહોંચી ગયા છે તો હું શા માટે પાછળ રહી જાઉં ? પણ તે માટેનો સર્વોત્તમ

(અનુસંધાન પાના નં. ૧૦ પર)

તીર્થંકર પરમાત્મા જ્યાં જ્યાં સમોસરીને દેશના આપે ત્યાં ત્યાં તેનાથી ૧૨ ગણા ઉંચા અને લીલા પાંદડાંવાળા અશોકવૃક્ષની દેવો રચના કરે છે. તેની નીચે મણિમય સિંહાસન પર પ્રભુ બિરાજે છે. ત્યાં પરમાત્માની સમીપે આવવાવાળાના પણ બધા શોક ટળી જાય, કારણ કે ત્યાં પરમાત્માની આંખો અને આત્મામાંથી કરુણા, પ્રેમ અને વાત્સલ્ય વરસી રહ્યાં છે. તેમનાં દર્શનમાત્રથી દુરિત (પાપો) અને દુઃખો દૂર થઈ જાય, હૃદય હર્ષિત બની જાય અને અંતર આનંદવિભોર બની જાય. પછી ત્યાં શોકને જગ્યા જ ક્યાં રહે ? ઉપર નીલવર્ણી અશોકવૃક્ષની ઘટા અને નીચે પ્રભુનું અનેરી આભાવાળું ચતુર્ભુજ અત્યંત રમણીય હોય છે.

જેમ સૂર્યનો ઉદય થતાં, માત્ર મનુષ્યો જ નહિ, પણ સમસ્ત જીવસૃષ્ટિ જાગૃત બની જાય છે. અરે, રાત્રિના સંકોચાઈ ગયેલા વૃક્ષોના ફૂલો, પત્રો વગેરે પણ વિકસ્વર બની જાય છે. આ છે સૂર્યોદયનો પ્રભાવ !

બસ, આ જ રીતે તીર્થંકર પરમાત્મારૂપી સૂર્યના જ્ઞાન-કિરણો ફેલાતા જ કંઈક ભવ્યાત્માઓ પ્રબુદ્ધ બની જાય. તેમની મિથ્યાત્વની ઊંઘ ઊડી જાય. તેમના હૈયા જ્ઞાનથી વિકસી જાય. આ છે પ્રભુના સાન્નિધ્યનો પ્રભાવ !

અત્રે ‘અશોક’ ને ‘વિબોધ’ નું શ્લેષ-અલંકાર તરીકે સરસ પ્રયોજન કરેલ છે. શ્રી ભક્તામર સ્તોત્રના ૨૮ મા શ્લોકમાં પણ આવો જ ભાવ છે.

પ્રભુના સાન્નિધ્યથી એકેન્દ્રિય જાતિનું અશોકવૃક્ષ પણ શોકરહિત બની ખીલી ઉઠે છે, તો પછી દેવ-મનુષ્ય આદિ ૧૨ પ્રકારની સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય જાતિની સમોસરણમાં પર્ષદાની પ્રસન્નતાની તો વાત જ શી ? પ્રભુના સાન્નિધ્યે બધા જીવોના શોક સંતાપ દૂર થઈ જ જાય.

‘વિબોધ’ એટલે નિદ્રામાંથી જાગવું અને બીજો અર્થ છે વિકસિત થવું, અર્થાત્ વિશિષ્ટ પ્રકારે બોધ પામવો. જ્યારે સૂર્ય ઉગે છે ત્યારે વૃક્ષો પણ

પત્રસંકોચાદિ લક્ષણવાળી નિદ્રાનો ત્યાગ કરી વૃદ્ધિ (વિકાસ)ને પામે છે. બે ઈન્દ્રિયાદિ અન્ય જીવો પણ નિદ્રાનો ત્યાગ કરી પ્રવૃત્તિમય બને છે. તે જ પ્રમાણે તીર્થંકરના કેવળજ્ઞાનરૂપી સૂર્યનો ઉદય થતાં પ્રભુના સામિપ્યથી ભવિજનો પણ અનાદિ અનંતકાળની મોહનિદ્રા તજી ભાવજાગૃતિને પામી પોતાના આત્મવિકાસની આરાધનામાં તન્મય બને છે.

ઈંદ્રભૂતિ ગૌતમ આદિ ૧૧ શાસ્ત્રીઓ વેદના પ્રકાંડ પંડિતો હતા અને રૂઆબથી (અભિમાનથી) ગયા હતા મહાવીર પ્રભુને હરાવવા. પણ કેવળજ્ઞાનરૂપી સૂર્યના જ્ઞાનપ્રકાશથી ઝળહળતા પ્રભુજી પાસે પહોંચતા જ તેઓની બધી શંકાઓનું સમાધાન થઈને સમ્યક્દૃષ્ટિ બની ગયા. પંડિતાણીઓની રજા લેવા પણ ન ગયા અને ત્યાં ને ત્યાં જ દીક્ષા લઈ પ્રભુ મહાવીરના શિષ્યો (ગણધરો) થઈ, તે જ ભવે મોક્ષે પધાર્યા.

પરમાત્માના સાન્નિધ્યમાં હિંસાદિ પાપોનો ઉપશમ થવાથી અને પ્રતિકૂળ વાયુ-વાવાઝોડાનો અભાવ હોવાથી વૃક્ષો પણ અશોક એટલે કે ભાવથી શોકરહિત, ભયરહિત થાય છે. દ્રવ્યથી નવપલ્લવિત થાય છે.

તીર્થ પ્રવર્તાવ્યા પહેલા, પ્રભુનો આત્મા જગતના સમસ્ત જીવોનું કલ્યાણ કરવાના પ્રબળ ભાવ સેવે છે (સવિ જીવ કરું શાસનરસી, ઐસી ભાવદયા મન ઉલ્લસી). તેના પરિણામે તીર્થંકર નામકર્મ ઉપાર્જન કરે છે. તેના ફળરૂપે અંતિમભવમાં તીર્થ પ્રવર્તાવે છે ; જેના પરિણામે તેમણે કરેલો ઉપદેશ ખૂબ અસરકારક નીવડે છે. જીવોનું કલ્યાણ પ્રભુની દેશના સાંભળવાથી અને બોધનું પરિણમન થવાથી થાય છે.

સામાન્ય રીતે ‘ઉપદેશ’ શબ્દ નીતિ અને ધર્મનું જ્ઞાન આપવા માટે વપરાય છે. ‘ધર્મોપદેશ’ માં તારતમ્ય ભાવોથી અનેક વિધિવિધાન અને પ્રકાર પડે છે. અહીં તો દેવાધિદેવ તીર્થંકર પાર્શ્વ પ્રભુનો અપૂર્વ ઉપદેશ છે.

ઉદયનો શાંત સ્વીકારભાવની પ્રક્રિયા (ભાગ-૨)

રમેશભાઈ કાંતિલાલ ખંધાર

જીવનમાં સુખ-દુઃખના પ્રસંગો આવતા જ હોય છે. ‘સુખ દુઃખ મનમાં ન આણીએ, ઘટ સાથે રે ઘડિયા; તે ટાળ્યા કોઈના નવ ટળે, પૂર્વકર્મના પડઘાઓ.’ પૂર્વે જેવા શુભાશુભકર્મો કરેલા તેના ફળરૂપે અનુકૂળ કે પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિ સર્જાય છે. તેનો શાંતભાવે સ્વીકાર કરવો, જેથી નવા કર્મબંધના બંધના કારણરૂપ રાગદ્વેષ ન થાય. અનંત સંસારની શૃંખલા તૂટે અને મોક્ષમાર્ગની કેડી કંડારવાની પ્રક્રિયાને વેગ આપવો એ મુમુક્ષુનું કર્તવ્ય છે. વર્તમાન પુરુષાર્થની નબળાઈ અને ભારે કર્મના ઉદયને વશ થઈ રાગદ્વેષ થાય તો પણ તેની સભાનતા અને તેના નિષેધપૂર્વકના વિધેયાત્મક વલણથી તે સાનુબંધ થતા નથી, તેની પરંપરા ચાલતી નથી. પ્રતિ સમય ત્રણ ક્રિયા થાય છે -મારવારૂપ ક્રિયા, મારવાના ભાવરૂપ પરિણામ, અને ‘હું મારી શકું છું’ એવો અંતરનો અભિપ્રાય. મારવારૂપ ક્રિયાનું પાપ શૂન્ય છે. જીવ પોતાના આયુષ્યકર્મના અંતથી મરે છે અને અન્ય જીવ તેમાં નિમિત્તમાત્ર છે. મારવાના ભાવ એ ચારિત્રમોહરૂપ છે અને તે ભાવનું ફળ ૨-૩% છે. મારવાના ભાવ પાછળ તેના મૂળમાં પણ ‘હું મારી શકું છું’ એવા અંતરંગ મિથ્યા અભિપ્રાયરૂપ દર્શનમોહ છે અને તેનું ફળ પ્રાયે ૮૭% છે. તેથી આત્મલક્ષરૂપ સમ્યક્ અભિપ્રાય સહિતના શુભભાવની કિંમત ઘણી વધારે છે અને પરંપરાએ મોક્ષની પ્રતિ કરાવે છે. ધ્યેયના લક્ષે ઉદયનો સ્વીકારભાવ એ આત્મલક્ષી શુભભાવ છે અને તેનું વલણ અંતર્મુખ છે.

શુભ ક્રિયાની રીતે વિચાર કરીએ તો શાસ્ત્ર, રજોહરણ, મુહુર્ત્તી, વસ્ત્ર, આદિ ઉપકરણનો ફાળો ૧% છે. મન-વચન-કાયારૂપ કરણનો (સાધનનો) ફાળો ૮% છે, અને ઉપયોગરૂપ અંતઃકરણનો ફાળો ૮૦% છે. તેથી જ્ઞાનીઓ કહે છે કે ‘ઉપયોગ એ જ સાધના છે.’ આત્મલક્ષી શુભભાવમાં ઉપયોગનું વલણ અંતર્મુખ હોય છે. શુભ ક્રિયાની અગત્યતા આત્મલક્ષી શુભભાવ પ્રગટાવવા અર્થે ઉપયોગી છે, કલ્યાણકારી છે. પણ આત્મલક્ષ તો અંતર્મુખતાની સાધનાથી બંધાય છે. આત્મલક્ષી શુભભાવ સહિતની શુભક્રિયાને મહોપાધ્યાય

યશોવિજયજી શુદ્ધ વ્યવહાર કહે છે. આત્મલક્ષ સહિતના નિરતિશય શુભ ક્રિયાને અશુદ્ધ વ્યવહાર કહે છે અને તે સંસારપરિભ્રમણનું કારણ થાય છે.

શાંત સ્વીકારભાવ એ પરિભ્રમણના પ્રત્યાખ્યાન છે. સંસારના મૂળ પર ઘા કરે છે. સ્વીકારભાવ એ સિંહવૃત્તિ છે. ઉદયમાં ફેરફાર કરવાની વૃત્તિ તો કૂતરાવૃત્તિ છે. ઉદયરૂપી લાકડીની પાછળ જ દોડતો રહે છે. રાગદ્વેષને દૂર કરવાના કે દમન કરવાના નિષ્ફળ પ્રયત્નો કરતો રહે છે. સિંહવૃત્તિ તો ઉદયની નિર્જરા કરી સંસારના મૂળ પર ઘા કરે છે. રાગદ્વેષને હટાવવાનો પ્રયત્ન નથી કરતો, પણ રાગદ્વેષ જ્યાંથી ઉત્પન્ન થાય છે તે અનાદિની વૃત્તિના મૂળ પર ઘા કરે છે. મણિરથ રાજાએ મદનરેખાની હાજરીમાં તેમના પતિ યુગબાહુ પર તલવાર ઝીંકી ત્યારે પણ મદનરેખાએ વેરના બદલાનો વિચાર કરવાને બદલે પોતા ભણી દૃષ્ટિ કરી પોતાનું અને પોતાના પતિનું આત્મકલ્યાણ સાધી લીધું ! ચંદનબાળાએ પણ અત્યંત પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિ ‘પોતાના કર્મોદયનું ચિતરામણ છે’ એમ સમજી તેનો શાંત સ્વીકારભાવ કરી આત્મકલ્યાણ સાધી લીધું. મૂળા શેઠાણી વ્યવહારદૃષ્ટિએ દોષિત દેખાય પણ નિશ્ચયથી તો ચંદનબાળાના અશુભ કર્મોના ઉદયમાં નિમિત્ત માત્ર જ હતા. મૂળા શેઠાણીને તેમના અશુભ ભાવનું ફળ આપવાનો અધિકાર કર્મતંત્રને છે, ચંદનબાળાને નહિ. પ્રતિકૂળ ઉદયના શાંત સ્વીકારભાવ કરી મોક્ષને પામ્યાના ઘણા દૃષ્ટાંતો આગમમાં છે.

ઉદયના શાંત સ્વીકારભાવમાં અંતઃકરણની વિશુદ્ધિ થાય છે. કઈ રીતે ? અંતઃકરણ એટલે મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત અને અહંકાર એ રીતે વિચાર કરીશું. ઉદયમાં ઈચ્છા પ્રમાણે ફેરફાર કરવાની વૃત્તિથી અંતઃકરણ મલિન થાય છે. ઉદયમાં ફેરફાર કરવાની વૃત્તિથી મન સક્રિય રહે છે. અનાદિની વૃત્તિને અનુસરીને મન પ્રતિકારો વિષે સક્રિય રહે છે. આ જ મનની મલિનતા છે. મળ છે. દેહાધ્યાસને લઈ પરમાંથી સુખ મેળવવાની મિથ્યાવૃત્તિથી બુદ્ધિનું વિપર્યાસપણું સક્રિય રહે છે અને ઈચ્છાને અનુરૂપ પ્રતિકારનો સ્વીકાર /

મનોસ્થિતિ : આપણે જ્ઞાન ઉપયોગ પરિસ્થિતિ બાજુ ઢળે છે કે પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપ તરફ ઢળે છે એમાં જીવની સ્વતંત્રતા છે. જીવનો ઉદયપ્રસંગ પ્રત્યેનો અભિગમ જીવના આત્મિક પુરુષાર્થને આધીન છે. કર્મોદયને આધીન નથી. દ્રવ્યાસ્રવના ઉદયકાળે જીવ ભાવાસ્રવ ન કરે તો નવો કર્મબંધ થતો નથી અને ઉદયકર્મ નિર્જરી જાય છે. ‘જો ચેતન કરતું નથી, નથી થતા તો કર્મ’. અહીં જ જીવે પુરુષાર્થ કરવાનો છે. દૃષ્ટિ સંયોગ પર રાખવી કે ધ્યેય પર રાખવી એમાં જીવની સ્વતંત્રતા છે. જીવના અંતરંગ અભિપ્રાય અનુસાર દૃષ્ટિ-લક્ષ અનુસાર મનનો વ્યાપાર થતો રહેશે. આ ચારિત્રરૂપ પરિણમન છે.

ઉદયમાં તન્મય થઈ, લેપાઈને ઈષ્ટ-અનિષ્ટપણું કરે તો મનમાં રાગદ્વેષરૂપ સંકલેશ પરિણામ થાય છે. આ સંકલેશ પરિણામ એટલે ઘાતીકર્મના વિપાકનો ઉદય. જીવ ઈષ્ટ-અનિષ્ટપણું ન કરે તો ઘાતીકર્મોદય નિર્જરી જાય છે. જીવ પોતાના આત્મિક પુરુષાર્થથી ઘાતીકર્મના વિપાક ઉદયમાં જોડાયો નહિ. કરણાનુયોગની પરિભાષામાં જીવે પોતાના આત્મિક પુરુષાર્થ વડે વિપાક ઉદયને પ્રદેશોદયમાં રૂપાંતરિત કરી વેદી લીધો. પોતાના પરિણામને મલિન ન થવા દીધા. ભાવકર્મ ન કર્યા તેથી નવા દ્રવ્યકર્મનો બંધ પણ અટકી ગયો. સમજણપૂર્વક મનોવૃત્તિ નિર્લેપ અને નિરાબાધ રહેવી અનિવાર્ય છે. અંતરંગ અભિપ્રાયમાં સ્વ-પરના વિવેકરૂપ જાગૃતિ હોવી અનિવાર્ય છે. આ જાગૃતિ વિષે હવે પછીના લેખમાં વિસ્તાર કરીશું. મનમાં થતી આકુળતા-વ્યાકુળતામાં ઘાતીકર્મનો ઉદય માત્ર નિમિત્તભૂત છે. પરમાં સુખબુદ્ધિરૂપ ભાવમોહ ઉપાદાનકારણ છે. શાંત સ્વીકારભાવ અને આંતરજાગૃતિના પુરુષાર્થ વડે પરમાં સુખબુદ્ધિરૂપ મિથ્યા દર્શન-મિથ્યા અભિપ્રાયને ટાળવાના છે. આ જ અંતર્મુખતાનો અભ્યાસ છે.

શાંત સ્વીકારભાવમાં મિથ્યા માન્યતાનું આમૂલ પરિવર્તન અંતરગર્ભિત છે. કઈ માન્યતાઓ ?

★ ઉદયપ્રસંગરૂપ પરિસ્થિતિ કર્મકૃત છે. પૂર્વે આપેલા કારણોના પ્રત્યાઘાતરૂપે ઉદયમાં આવેલ છે. એવી સમ્યક્ સમજણ થતી જાય છે.

★ મારા જ અઘાતી કર્મોનો ઉદય છે. તેમાં ફેરફાર શક્ય નથી. તેથી ‘ફેરફાર કરવાની બુદ્ધિ - હું ફેરફાર કરી શકું છું’ એ માન્યતાનું મૂળમાંથી ખંડન થયું. અભિપ્રાયનો દોષ (૯૬%) ક્ષીણ થતો જાય છે.

★ ઈચ્છાપૂર્વકના ફેરફાર કદાચિત થાય તો તે પુણ્યકર્મોનો ઉદય છે. પોતાના પ્રયત્નોથી થયા એ માન્યતાનો નિષેધ થાય છે અને મતિકલ્પનારૂપ સ્વચ્છંદતાની હાનિ થાય છે.

★ પરિણામની જવાબદારી મારી જ છે. ઉદય, નિમિત્ત કે કર્મોદય નિર્દોષ છે અને મારા જ અઘાતી કર્મોના ઉદયરૂપ સામે આવેલ છે. તેથી બે દ્રવ્યો વચ્ચે કર્તા-કર્મનો સંબંધ માનવાની ભૂલ ટળે છે. પવનજયનો બાહ્યદૃષ્ટિએ દોષ હોવા છતાં અંજનાએ તેમને નિર્દોષ જોયા અને પોતાના અશુભકર્મના ઉદયરૂપ પોતાનો દોષ જ દેખાયો. પવનજયના ભાવને અને અંજનાના ભાવને કોઈ સંબંધ નથી. અંજનાના ભાવ અને પવનજયના બાહ્ય આચરણને સમયવર્તી મેળવિશેષ નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ છે.

★ ઈન્દ્રિય વિષયોને ભોગવવાની ઈચ્છા નિર્મૂળ થતી જાય. દેહને ભોગવટો છે, મને-આત્માને નહિ. દેહાધ્યાસ ટળતો જાય છે. ‘છે દેહાદિથી ભિન્ન આતમા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ - મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે.’

★ પર પદાર્થોને આત્મા ભોગવી શકે એવી કોઈ વસ્તુવ્યવસ્થા જ નથી એ સમ્યક્ માન્યતાનો સ્વીકાર થાય છે.

દૃષ્ટાંત : સ્વાદિષ્ટ ભોજન હોય ત્યારે પણ વિચારમાં ભોજન પુદ્ગલ છે અને દેહ પણ પુદ્ગલ છે. પુદ્ગલ પુદ્ગલનો આહાર કરે છે અને હું અણાહારી માત્ર તેને જાણનાર છું. આ રીતે વિચારવાથી ઈન્દ્રિય તથા મનની ભૂખ ઊડી જાય છે. માત્ર પેટની જરૂરી ભૂખ રહે છે. જ્ઞાની આહારના સ્વાદને માત્ર જાણે છે અને અજ્ઞાની આહારના સ્વાદને જાણવાની સાથે ‘હું સ્વાદને માણી રહ્યો છું’ એવી એકત્વબુદ્ધિ હોય છે.

(અનુસંધાન પાના નં. ૧૨ પર)

હે પ્રભુ, આપની દેશનાનું શ્રવણ ભૂલા પડેલા, ભટકી ગયેલા જીવો માટે માર્ગદર્શન બન્યું છે, અજ્ઞાન-મિથ્યાત્વ ટળી ગયા છે અને સમ્યગ્દર્શનની જ્યોતિ પ્રગટી છે. અહો પ્રભુ ! તમારી અપાર કરુણાએ શ્રેણિક રાજાને તીર્થંકર પદનું દાન કર્યું છે. અહંકારના પર્વતશિખરે ચઢેલા ઈન્દ્રભૂતિના ગર્વના ચૂરા કરીને તેમને નમ્રાતિનમ્ર સેવક બનાવ્યા છે અને ગણધર જેવા ઉચ્ચ પદ પર બિરાજિત કર્યા છે. ચંડકૌશિક જેવા ભયંકર, દષ્ટિવિષ સર્પને અહિંસક બનાવીને દિવ્યગતિમાં મોકલી દીધો છે. આવા પ્રભુ પાસેથી આપણે સમતાના, સહિષ્ણુતાના, દુશ્મનને પણ મિત્રતા પ્રદાન કરવાના અદ્ભુત પાઠ શીખવાના છે. અહિંસા અપરિગ્રહ અને અનેકાંતવાદને વર્તન, વ્યવહાર, વાણીમાં ઉતારીને સદાચારી અને સદ્વર્તની બનવાનું છે. આપણે ઘરઆંગણે નહીં પણ દિલમાં દીવો કરવાનો છે. અધ્યાત્મનો પ્રકાશપૂર્ણ દીવડો જલાવવાનો છે, અને અંતરના અંધકારને ઓગાળવાનો છે.

“દિલનો દીવો કરો રે, દીવો કરો,
કૂડા કામ કોધને પરહરો રે,
દયા દીવેલ, પ્રેમનું કોરિયું, લાવો,
માંહી સુરતાની દીવેટ બનાવો,
મહીં બ્રહ્મ-અગ્નિ ચેતાવો રે,
દિલનો દીવો કરો રે,”

સાચો દિલનો દીવો પેટાવવાનો છે, જે અંતરના ઓરડાને અમાસના અંધારાથી દૂર કરીને, પૂર્ણિમાના સૌમ્ય, શીતળ ચંદ્રમાંનો પ્રકાશ રેલાવે અને અજવાસ પ્રસરાવે.

દુઃખદાયી કાયાપિંજર ત્યાગીને પ્રભુ તો અનંત સુખધામમાં પહોંચી ગયા. ભગવાનના દર્શન હવે થશે નહીં તેના માટે સૌ વિલાપ કરે છે, શોક અને ખેદની પીડાકારી લાગણી અનુભવે છે

ગૌતમસ્વામી વિચારે છે કે, પ્રભુ તો નીરાગી, નિર્મોહી, વીતરાગી હતા. હું તો રાગી છું, રાગ ન તૂટે ત્યાં સુધી કેવળજ્ઞાન ન થાય. મારો આત્મા એક, શાશ્વત અને અનંતગુણોનો પિંડ છે, બાકી બધું અન્યથા છે. સંયોગ છે ત્યાં વિયોગ છે જ. વિચારધારા આત્મા તરફ વળી અને થોડીવાર પહેલાના રાગી, છન્નસ્થ ગૌતમ ચાર ઘાતી કર્મોનો નાશ કરીને વીતરાગ, સર્વજ્ઞ બની ગયા. મોક્ષે સિધાવી ગયા.

“દીપ બુઝાયો ને દીપ પ્રગટ્યો કેવળ ઉત્સવ થાય, હર્ષ, શોકથી મિશ્રિત ભાવે, નિર્વાણ મહોત્સવ મનાય,” તે દિન દીપાવલી કહેવાય, વીર કલ્યાણક ઉજવાય.”

અમાસની અંધારી રાત્રિએ પ્રભુ મોક્ષમાં પધાર્યા અને વહેલી સવારે ગૌતમસ્વામી કેવળજ્ઞાનનો પ્રકાશ પામ્યા. આપણે સૌ મહાવીર સ્વામીના ભક્તો, ચાહકો, અનુયાયીઓ અંતઃકરણના કોરિયામાં સ્નેહનું દીવેલ પૂરીએ, વૈરાગ્યની વાટ મૂકીએ અને સમ્યગ્દર્શનનો દીપ પ્રગટાવીએ, જે કદી બૂઝાય નહીં. આપણને સૌને આત્માનુરાગી બનાવીને આત્મદર્શનનો મહામૂલો લલાવો આપે. સદ્ગુણોની, સદ્ભાવોની, સત્કાર્યોની રંગોળી આત્માને આંગણે સજાવીએ, આત્માનું પ્રાંગણ શણગારીએ જેના રંગો સદા તેજસ્વી રહે, ઝાંખા ન પડે. અજ્ઞાનની, મિથ્યાત્વની, સ્વચ્છંદતાની, રાગદ્વેષની આતશબાજી કરીએ, જેથી તેમાં સૌ વિભાવો ભસ્મ થઈને આત્માને કર્મશુદ્ધ કરે. સમ્યગ્જ્ઞાનની રોશની પ્રગટાવીએ. સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી સમ્યક્ચારિત્રનો ઉદય થતા વાર લાગતી નથી. આ રત્નત્રયીને મેળવીને મોક્ષની વાટ પકડીએ. આમાં કંઈ ખૂટતું હોય તો સત્દેવગુરુધર્મ - ત્રિતત્ત્વને અંતરમાં સુસ્થિત કરીએ અને લક્ષ્ય પ્રાપ્તિથી જીવનને સફળ, સાર્થક બનાવીએ. દીપાવલીના દિવસે પ્રભુ પ્રત્યેની શુદ્ધ, પવિત્ર ભાવનાથી ભક્તિ કરીએ અને અંતરાત્માને અજવાળીએ, ઉજવણ કરીએ.

દીપોત્સવીની પાછલી રાતે ગૌતમસ્વામીને કેવળજ્ઞાન થયું અને અષ્ટ કર્મો પણ ખપી ગયા. મુક્તિ પ્રાપ્ત થઈ ગઈ. તેઓને યાદ કરવા માટે આ વિશિષ્ટ દિવસ છે.

“કેવળજ્ઞાન લહે યદા, શ્રી ગૌતમ ગણધાર, સુરનર હરખ ધરી તદા, કરે મહોત્સવ ઉદાર”

જૈન શાસનની પ્રસ્થાપના સાથે ગૌતમ સ્વામીનો ધનિષ્ઠ સંબંધ છે. ગણના સંસ્થાપક તીર્થંકર પરમાત્મા હોય છે પણ ગણના સંવાહક ગણધર હોય છે. ગણધર ભગવંત સંઘની સ્થાપનાની સાથે જ તીર્થંકર પરમાત્માના મુખેથી “ઉપન્નેઈ વા વિગમેઈ વા ધુવેઈ વા” નામની ત્રિપદી પ્રાપ્ત કરે છે અને તેનો વિસ્તાર કરે છે. પ્રભુના મુખેથી ત્રિપદી-પુષ્પ પ્રગટ થાય છે અને ગણધર ભગવંતો એનો પુષ્પહાર તૈયાર કરે છે. અંતર્મુહૂર્તમાં બાર અંગોની રચના કરે છે, જેનાથી તેઓ અનંત, અવિનાશી, આત્મતત્ત્વ, પરમાત્મ તત્ત્વ તથા અજીવ તત્ત્વનું સંપૂર્ણ અને વિશદ જ્ઞાનરૂપી ધન પ્રાપ્ત કરીને જિનશાસનના પ્રબળ પ્રવાહક બને છે, જિનશાસનને અમોલી ભેટ અર્પે છે.

બાળ વિભાગ

સંકલન : મિતેશભાઈ એ. શાહ

ફટાકડામાં પાપ છે, જીવજંતુને ત્રાસ છે.

ફટાકડા ફોડવામાં ફાયદો એક પણ નહીં અને ગેરફાયદાઓ અનેક છે.

(૧) શારીરિક નુકસાન :

- ★ નાના બાળકો હોય કે મોટા હોય કે પછી શેરીમાં ફરતા પ્રાણીઓ હોય દરેકને દાઝી જવાની શક્યતાઓ રહેલી છે.
- ★ ભયંકર (પ્રચંડ) મોટા અવાજોને કારણે કાનમાં બહેરાશ આવવાની શક્યતા.
- ★ લોહીના ઊંચા દબાણ (હાઈ બ્લડપ્રેસર) અને હૃદયરોગ (હાર્ટએટેક) ના દર્દીઓને પણ આનાથી પુષ્કળ તકલીફ થાય છે.
- ★ નાના બાળકોની આંખોને ભયંકર નુકસાન થવાની શક્યતા. ઘણી વાર તો બાળક આંધળું પણ બની જાય છે અને તેનું આખું જીવન યાતનામય બની જાય છે.
- ★ શ્વાસ કે દમના કે શરીરની નાજુક પ્રકૃતિવાળા દર્દીઓને પણ પુષ્કળ તકલીફ પડે છે.
- ★ આંખોમાં બળતરા થાય, શ્વાસ રુંધાય.
- ★ તીવ્ર પ્રકાશ આંખોના તેજને અસર કરે છે અને અકાળે આંખના ચશ્માના નંબર ચાલુ થઈ જાય છે.
- ★ ગર્ભમાં રહેલા બાળકો કે ઘોડિયામાં સૂતેલા બાળકો પણ ગભરાઈ જાય છે અને નાનપણથી જ હૃદયરોગ અને ફેફસાંની બીમારીના શિકાર બની જાય છે.
- ★ ચામડીના રોગો પણ થાય છે.

(૨) પ્રાણીસૃષ્ટિને નુકસાન :

- ★ જમીન ઉપરના નાનામોટા જીવજંતુઓ વગર વાંકે બળીને ખાક થઈ જાય છે.
- ★ હવામાં ઉડતાં જીવજંતુઓ પણ મરી જાય છે.
- ★ રાત્રે માળામાં કે ખૂણેખાંચરે પોતાના ઈંડા કે બચ્ચાઓ સાથે સૂતેલા પક્ષીઓ ગભરાટના માર્યા ઉડવા જાય છે ત્યારે તેમના ઈંડા નીચે પડીને ફૂટી જાય છે અને પક્ષીઓ કે તેમના બચ્ચાઓ નિશાચર શિકારી જીવોના શિકાર બની જાય છે.

- ★ પ્રદૂષણને કારણે પશુ-પક્ષીઓને પણ ગૂંગળામણ થાય છે અને તેઓ પણ બિચારા બીમાર પડી જાય છે.

(૩) આર્થિક નુકસાન :

- ★ કરોડો રૂપિયાની આતશબાજી એ આ ભયાનક મોંઘવારીમાં તો ગરીબોની કૂર મજાક છે.
- ★ આ પૈસા જનકલ્યાણ કે જીવસૃષ્ટિના રક્ષણ કે સંવર્ધનમાં વાપરી શકાય.

(૪) માલમિલકતોને નુકસાન :

- ★ આગ લાગવાના બનાવો બનતા ઝૂંપડા, મકાન, દુકાન કે ગોડાઉનો, પેટ્રોલપંપો વગેરે મિલકતોને ભારે નુકસાન પહોંચે છે અને દેશની વીમા કંપનીઓ ઉપર પણ આર્થિક બોજ વધે છે.
- ★ સરકારી મિલકતોને પણ પારાવાર નુકસાન થાય છે.
- ★ ઈમારતોના પાયાને પણ નુકસાન થાય છે.
- ★ કાપડના મંડપોમાં પણ આગ લાગવાની શક્યતા રહે છે.

(૫) સામાજિક નુકસાન :

- ★ આડોશપાડોશમાં અને રાહદારીઓ સાથે ઝઘડા થવાની શક્યતાઓ વધી જાય છે.
- ★ ભણતા બાળકો કે ધ્યાનજાપમાં બેઠેલા યોગીઓને પણ ખલેલ પહોંચે છે.
- ★ ગરીબ તથા મધ્યમ વર્ગના લોકોમાં ઈર્ષ્યાનું કારણ બનાય છે.

(૬) પર્યાવરણનું નુકસાન :

- ★ ઠેર ઠેર કાગળના કચરાના તથા ઝેરી રસાયણોના ઢગલા થાય છે.
- ★ વાતાવરણમાં ઝેરી ધુમાડો ભળે છે.
- ★ ફટાકડા હવામાંનો મહત્તમ ઓક્સિજન શોષી લે છે અને બદલામાં અંગારવાયુ પાછો હવામાં ફેંકે છે, જે શ્વાસ (દમ) ના દર્દીઓ માટે ત્રાસ રૂપ બને છે.
- ★ અવાજનું પ્રદૂષણ થાય છે.

- ★ વરસાદનું પાણી આ બધો કચરો તથા રસાયણો નદીઓ, તળાવો, સરોવરો વગેરેમાં ખેંચી જાય છે અને આપણું પીવાનું પાણી પણ પ્રદૂષિત થાય છે.
- ★ જંગલોના નાશમાં નિમિત્તરૂપ બનાય છે.
- ★ વાતાવરણમાં રહેલું ઓઝોન વાયુનું પડ કે જે સૂર્યના અલ્ટ્રાવાયોલેટ કિરણોને પૃથ્વી સુધી આવતા રોકે છે, તે પાતળું પડતા તે કિરણો પૃથ્વી સુધી આવવા માંડ્યા, જેથી કાતિલ શિયાળામાં પણ સૂર્યનો તાપ આકરો લાગે છે અને ગ્લોબલ વોર્મીંગની સમસ્યા પણ થાય છે.

(બ) ધાર્મિક ગુકસાન :

- ★ અમુક ફટાકડા ઉપર દેવીદેવતાઓના ફોટા હોય છે. ફટાકડાની સાથે તેમનો પણ નાશ થાય છે, જે દેવીદેવતાઓનું ઘોર અપમાન છે. લક્ષ્મીદેવીના નાશથી ભવાંતરમાં લક્ષ્મી મળતી નથી અને દરિદ્ર બનવું પડે છે અને સરસ્વતી દેવીના ચિત્રોના નાશથી ઠોઠપણું મળે છે.
- ★ માંગલિક (શુભ) પ્રસંગોએ ફટાકડા ફોડીને એ પ્રસંગોને અમાંગલિક ન કરવાં જોઈએ.

(ક) આત્મિક ગુકસાન :

- ★ એકાંતે પાપકર્મનો બંધ પડે છે. નરકાયુ બંધાય છે.
- ★ અભિમાનનું પોષણ થાય છે.
- ★ વિલાસિતાનું પ્રદર્શન છે.
- ★ બાળમજૂરો તથા ગરીબ મજૂરોનું આનાથી ભયંકર શોષણ થાય છે.
- ★ ફટાકડા બનાવનાર, કાચો માલ પૂરો પાડનાર, ફટાકડા વેચનાર, ખરીદનાર તથા ફોડનાર બધાને પાપકર્મનો બંધ પડે છે.
- ★ જોવા જનાર તથા જોઈને રાજી થનારને પણ પાપકર્મ બંધાય છે.
- ★ આ એક પ્રકારનો તામસી (રાક્ષસી) આનંદ છે, જે દુર્ગતિમાં લઈ જનાર પાપ બંધાવે છે.

(દ) આધ્યાત્મિક ગુકસાન :

- ★ કાગળ એ જ્ઞાનનું ઉપકરણ છે તથા અક્ષર અને ચિત્રો એ જ્ઞાન છે માટે એ બન્નેના નાશથી જ્ઞાનાવરણીય નામનું કર્મ બંધાય છે અને તેનાથી ભવાંતરમાં અંધા, લૂલા, બોબડા, બહેરા વગેરે ખોડખાંપણવાળા જન્મો મળે છે અને ઠોઠ, ભોઠ

તથા ગાંડા પણ બનવું પડે છે.

- ★ જીવોને ત્રાસ તથા વેદના આપવાથી વેદનીય કર્મના ભાંગામાં આવતું અશાતા વેદનીય કર્મ બંધાય છે.
- ★ નિર્દોષ, અબોલ જીવોનું આયુષ્ય અકાળે સમાપ્ત કરવાથી આપણને અશુભ આયુષ્યકર્મ બંધાય છે અને અકાળે (અપમત્યુ) ના ભોગ બનવું પડે છે.
- ★ અભિમાન (મદ, ગર્વ) કરવાથી નીચ ગોત્ર કર્મ બંધાય છે, જેથી હલકી જાતિમાં ઉત્પન્ન થવું પડે છે.
- ★ ફટાકડા ફોડીને રાજી થવાથી કે ખુશી મનાવવાથી મોહનીય કર્મ બંધાય છે, જે સંસાર વધારે છે.
- ★ જીવોને જીવવામાં કે જીવન વ્યવહારમાં અંતરાય કરવાથી અંતરાય કર્મ બંધાય છે.
- ★ ધર્મ વિરુદ્ધ શ્રદ્ધા કરવાથી દર્શનાવરણીય કર્મ બંધાય છે અને બધા જ પ્રકારના અશુભ નામ કર્મોનો બંધ પડે છે.
- ★ ફટાકડા જાતે ફોડવાથી કરણ (કૃત) નું પાપ લાગે છે. ફટાકડા અપાવવા, વેચવા-વેચાવવા-બનાવવા વગેરે પ્રવૃત્તિથી કરાવણ (કારિત)નું પાપ લાગે છે. ફટાકડાની આતશબાજી જોવાથી અને તેની પ્રશંસા કરવાથી, તેમાં રાજી થવાથી અનુમોદનાનું પાપ લાગે છે. ફટાકડા ન ફોડી અને ન ફોડાવીને સંસ્કૃતિપ્રેમી, ધર્મપ્રેમી, જીવપ્રેમી, પર્યાવરણપ્રેમી, દેશપ્રેમી, અધ્યાત્મપ્રેમી, આરોગ્યપ્રેમી બનો. દેશને અને કુટુંબ તથા સમાજને આર્થિક રીતે પરોક્ષપણે સહાયભુત બનો.

(૧૦) ખોટી માન્યતાઓ :

- ★ વિજયોલ્લાસ કે હર્ષોલ્લાસમાં ખુશીની અભિવ્યક્તિ માટે ફટાકડા ફોડીએ છીએ.
- ★ ફટાકડા ફોડવાથી બાળકની હિંમત ખુલે છે તેમજ તેની અંદરમાં રહેલો ડર જતો રહે છે અને તે નીડર બને છે. ઉપરોક્ત બન્ને માન્યતાઓ ભૂલભરેલી છે, કારણ કે પ્રથમ તો આ પદ્ધતિ વિકૃત છે અને ભારતીય સંસ્કૃતિ કે પરંપરાની નથી. ભારતીય સંસ્કૃતિ એકપણ જીવને મારવાની તો વાત એક બાજુ રહી, ત્રાસ આપવાની પણ રજા નથી આપતી. જ્યારે આમાં તો અસંખ્ય સૂક્ષ્મ જીવોનો કચ્ચરઘાણ કાઢવામાં આવે છે અને મોટા જીવોને ત્રાસ. આનંદ, હર્ષ કે ખુશીની અભિવ્યક્તિ જીવોની હિંસા થાય

એ રીતે ન કરાય. બાળકના જન્મ વખતે કે ઉત્તમ પરિણામ વખતે તેની ઉજવણી મીઠાઈ વહેંચીને મોઢું મીઠું કરીને કરાય અથવા પ્રભુભક્તિના આયોજનો ગોઠવીને કે પછી ગરીબોને અન્ન, વસ્ત્ર વગેરે દાન આપીને કે પશુઓને ઘાસચારો તથા પક્ષીઓને ચણ આપીને કરવાની હોય. એકબીજાને વધાઈ આપીને કે પછી ઉજાણી કરીને કરાય. ફટાકડા ફોડવા એ તહેવાર નથી પરંતુ એકાંતે પાપ વ્યાપાર છે.

તો પછી હવે ફટાકડા ન ફોડવાનો નિર્ણય કરીને

- ★ પોતાના આત્માને પાપથી ખરડાતો બચાવો.
- ★ સ્વ-પરના શરીરને રોગથી અને ખોડખાંપણથી બચાવો.

★ આ ભીષણ મોંઘવારીમાં ઘરનાં બજેટને ખોટાં ખર્ચાઓથી બચાવો.

★ પ્રકૃતિને પ્રદૂષણથી બચાવો.

★ જીવોને ભય અને મોતથી બચાવો.

★ મગજ તથા બુદ્ધિને ખોટી માન્યતાઓથી બચાવો અને ભારતના સાચા નાગરિક બનો. આ રીતે કુટુંબપ્રેમ, પડોશીપ્રેમ, સમાજપ્રેમ, પ્રાણીપ્રેમ, દેશપ્રેમ અને પ્રકૃતિપ્રેમનો દાખલો બેસાડો અને દેશને ઉપરના બધાં જ નુકસાનથી બચાવો.

★ દારૂખાનું ફોડવાથી અનેક ભવો સુધી અકસ્માત, અગ્નિ, શસ્ત્ર વગેરેથી મૃત્યુ થાય છે અને અનેક ભવોમાં માતા-પિતા વગેરે સ્વજનોનો વિયોગ થાય છે તેમજ પશુ-પક્ષીઓના ભવોમાં જન્મ લેવો પડે છે. ફટાકડા ફોડવામાં શું શાણપણ છે ?

પુસ્તક સમાલોચના

મિતેશભાઈ એ. શાહ

(નોંધ : આ વિભાગ માટે ગ્રંથ કે પુસ્તકની બે નકલ મોકલવા વિનંતી)

(૧) પુસ્તકનું નામ : શાસનશિલ્પી (કાવ્યમ્)

રચયિતા : પંચાસપ્રવરશ્રી શ્રુતસુંદરવિજયજી ગણી

પ્રાપ્તિસ્થાન : શ્રી સોમચિંતામણિ પ્રકાશન, ડી-૨/૧૦૨, રત્નરુચિ વાટિકા, રંગસાગર ફ્લેટ પાસે, પી.ટી. કૉલેજ રોડ, પાલડી, અમદાવાદ (મો.) ૯૪૦૮૮૧૧૭૪૫ પાના : ૧૯૪

પાર્કુ બાઈન્ડિંગ, આર્ટપેપર અને ચિત્રોથી સુશોભિત આ ગ્રંથના ચરિત્રનાયક આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજય સોમસુંદરસૂરીશ્વરજી મહારાજ છે. આચાર્યશ્રીનું જીવનચરિત્ર 'શાસનશિલ્પી' નું સંસ્કૃત કાવ્યની રસાળ શૈલીમાં વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. સંસ્કૃત ભાષાના રસિકો માટે આ પુસ્તક વિશેષ ઉપયોગી બને તેવું છે.

(૨) પુસ્તકનું નામ : તીર્થકર : મોક્ષમાર્ગના પથદર્શક

પ્રસ્તુતકર્તા : કલ્પનાબેન એમ. શાહ

પ્રાપ્તિસ્થાન : કલ્પનાબેન મનોજભાઈ

શાહ, સ્વપ્નમ્, ૧૮, ધવલ સોસાયટી વિભાગ-૨, નવરંગપુરા, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૮ (મો.) ૯૯૨૫૬૦૪૫૯૨, કિંમત : લખેલ નથી પાના : ૧૩૫

પાર્કુ બાઈન્ડિંગ, સારા કાગળનો ઉપયોગ થયેલો છે. આ લઘુ શોધનિબંધમાં પાંચ પ્રકરણોમાં જૈન ધર્મની વિશિષ્ટતાઓ, કાળયકનું સ્વરૂપ, તીર્થકર પરિચય, તીર્થકરની વિશેષતાઓ, વર્તમાન ચોવીસીના તીર્થકરો વિશે માહિતી આપવામાં આવી છે. છઠ્ઠા પ્રકરણમાં તીર્થકરની પૂજાનું માહાત્મ્ય દર્શાવ્યું છે. પરિશિષ્ટમાં તીર્થકર અંગે વિશેષ માહિતી રજૂ કરી છે.

જીવન ઉપવન : દિવાળી પુસ્તિકા

વિ. સં. ૨૦૧૮

- (૧) કવર સાથે 'જીવન ઉપવન' ગુજરાતી પુસ્તિકાની પડતર કિંમત એક નંગના રૂા. ૧૦/- (દશ રૂપિયા પૂરા) રાખેલ છે.
- (૨) નામ-સરનામું છાપવા માટે ઓછામાં ઓછો ૫૦૦ પુસ્તિકાઓનો ઓર્ડર હોવો જરૂરી છે. તેનો પ્રિન્ટીંગ ખર્ચ એક નંગના રૂા. ૧/- (એકે એક પૂરા) ચૂકવવાના રહેશે.
- (૩) ઓર્ડરફોર્મ મુજબ પુસ્તિકાની કિંમત તથા પ્રિન્ટિંગ ચાર્જ તેમજ પોસ્ટેજ ખર્ચની રકમ રૂબરૂ અથવા ઓનલાઇન પેમેન્ટ દ્વારા મોકલવાની રહેશે. બેંકનું નામ વગેરે વિગત આ અંકના પાના નં. ૩ પર આપવામાં આવી છે. જેમનું પેમેન્ટ આવશે, તેમના ઓર્ડર જ સ્વીકારવામાં આવશે તેની ખાસ નોંધ લેવી.
- (૪) તા. ૨૫-૧૦-૨૦૨૧ સુધીમાં ઓર્ડરફોર્મ મોકલી આપવા વિનંતી છે. નામ અને સરનામું અંગ્રેજી કે ગુજરાતીમાં જે રીતે છાપવાનું હોય તે પ્રમાણે જ ફોર્મ ભરવું. પુસ્તિકાના ઓર્ડર માટેના મુખ્ય સંપર્કસૂત્ર :- મેનેજરશ્રી વિજયભાઈ પટેલ, શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર, કોબા. (મો) ૯૩૨૭૦૯૦૩૯૩.

દિવાળી પુસ્તિકા માટેનું ઓર્ડરફોર્મ

કેટલા નંગનો ઓર્ડર છે ? _____ નામ છાપવાનું છે ? _____ હા/_____ ના
નામ/એડ્રેસ જે પ્રમાણે છાપવાનું હોય તેની વિગત આ બોક્સમાં બની શકે તો ટાઈપ કરીને આપો.

તમારું ઇ-મેલ એડ્રેસ : _____ ફોન : _____

નીચેના સેવાભાવી મહાનુભાવો પાસેથી દિવાળી પુસ્તિકાઓ પ્રાપ્ત થઈ શકશે.

સંપર્કસૂત્રો :

મુંબઈ

અમદાવાદ	મુંબઈ
(૧) શ્રી મુકેશભાઈ આર. શેઠ
શેઠ સન્સ : ફોન : (ઓ) ૨૫૩૫૬૬૪૬
(ઘર) ૨૬૪૦૧૨૫૧
મો. ૯૮૨૫૫ ૧૮૮૦૦	(૧) શ્રી કાંતિભાઈ કારાણી (રૂપમ ડ્રાયફ્ટ્સ)
મોબાઈલ : ૯૦૦૪૦ ૪૪૪૦૫
ફોન : (૦૨૨) ૨૮૮૨૯૨૪૯ / ૨૮૮૯૭૩૮૦
(૨) ડૉ. રાજેશભાઈ સોનેજી, સોનેજી હોસ્પિટલ
ફોન : ૨૫૩૨૩૪૫૪, ૯૮૨૪૦ ૪૭૬૨૧	(૨) શ્રી પુનિતભાઈ એસ. મહેતા
C/O. મહેતા બ્રધર્સ એન્ડ કંપની
ફોન : (૦૨૨) ૨૨૬૭૪૯૪૦
મો. ૦-૯૮૨૦૪ ૦૦૨૬૭
(૩) શ્રી જયેશભાઈ શાહ, શાલિભદ્ર સ્ટેશનર્સ
ફોન : ૨૫૬૨૧૪૯૭, ૨૫૬૨૧૭૪૮
મો. ૯૯૦૯૦ ૦૬૦૪૮	(૩) શ્રી નીતિનભાઈ પારેખ
ફોન : (૦૨૨) ૨૪૦૭૬૨૦૦
મો. ૦-૯૮૨૦૩ ૨૯૨૭૭

સમાજ-સંસ્થા દર્શન

સંસ્થામાં 'જૈન સિદ્ધાંત પ્રવેશિકા' ના આધારે લેખિત કસોટીનું આયોજન

મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનો જ્ઞાનાર્જન દ્વારા તત્વાભ્યાસ કરી શકે તેવા હેતુથી સંસ્થામાં તા. ૦૧-૧૧-૨૦૨૧ ના રોજ બપોરે ૩.૧૫ થી ૫.૧૫ દરમિયાન પં. ગોપાલદાસજી બરૈયા કૃત 'જૈન સિદ્ધાંત પ્રવેશિકા' (પ્રથમ અધ્યાય) ના આધારે લેખિત પરીક્ષાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. કસોટી ૧૦૦ ગુણની તથા પ્રશ્નો ઓબ્જેક્ટિવ પ્રકારના રહેશે. પ્રતિભાવંત આદ. બા.બ્ર. સુરેશભૈયાના 'જૈન સિદ્ધાંત પ્રવેશિકા' ના આધારે તત્ત્વસભર મનનીય સ્વાધ્યાય કોબા મુકામે નિયમિતપણે ચાલી રહ્યા છે. આ સ્વાધ્યાય Koba Yuva Sadhak તથા SRASK ગ્રુપમાં મુકવામાં આવે છે. યુ ટ્યુબ પરથી પણ આ સ્વાધ્યાય પ્રાપ્ત થઈ શકશે. સંસ્થાની વેબસાઈટ પર પ્રશ્નપત્ર મૂકવામાં આવશે. ઓનલાઈન પરીક્ષા પણ આપી શકાશે. 'જૈન સિદ્ધાંત પ્રવેશિકા' પુસ્તક કોબા સંસ્થામાંથી પ્રાપ્ત થઈ શકશે. વધુ ને વધુ મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનો આ પરીક્ષામાં ભાગ લઈને જ્ઞાનાર્જનનો લાભ લેવા વિનંતી છે.

સંસ્થામાં શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના ધર્મોલ્લાસમય વાતાવરણમાં સાનંદ સંપન્ન

આપણી સંસ્થામાં તા. ૦૩-૦૮-૨૦૨૧ થી તા. ૧૦-૦૮-૨૦૨૧ દરમિયાન શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના સાનંદ સંપન્ન થઈ. સમગ્ર કાર્યક્રમોનું સુંદર અને સફળ સંચાલન સંસ્થાના ટ્રસ્ટી મહોદય તથા પ્રતિભાસંપન્ન આદ. શ્રી શરદભાઈ ડેલીવાળાએ કર્યું હતું.

સ્વાધ્યાય : પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજીના સ્વાધ્યાય વીડિયો કેસેટના આધારે યોજાયા હતા.

અત્યંત સરળ, વિનમ્ર અને પ્રજ્ઞાવંત પૂજ્ય બહેનશ્રી (ડૉ. શર્મિષ્ઠાબેન સનેજી) એ સ્વાધ્યાય આપતા જણાવ્યું કે પર્યુષણ મહાપર્વ તે આત્માની સમીપે રહેવાનું તથા ક્ષમા અને શુદ્ધિનું પર્વ છે. તપ દ્વારા આંતરિક શુદ્ધિ કરવાનું પર્વ છે. મનુષ્યભવને સફળ બનાવવા જ્ઞાન અને સંયમની આરાધના કરવાની છે. મહાપુરુષોની આજ્ઞાનુસાર આપણા જીવનને ઢાળીએ. અંતરના ભાવપૂર્વક પ્રતિક્રમણ કરીએ તો પાપકર્મો બળી જાય છે અને આપણે સંસારસાગરથી પાર ઉતરી જઈએ છીએ. વિભાવોથી મુક્ત થઈ સ્વભાવને પ્રાપ્ત કરવાનું લક્ષ્ય રાખવાનું છે. ક્ષમા આદિ સદ્ગુણો જીવનમાં પ્રગટાવવા પુરુષાર્થ કરવાનો છે. સદ્ગૃહસ્થના કર્તવ્યો આ પ્રમાણે છે : (૧) જિનેન્દ્ર ભગવાનની ભક્તિ, (૨) ગુરુઓ પ્રત્યે પરમ વિનય (૩) ધર્માત્માઓ પ્રત્યે અત્યંત વાત્સલ્ય (૪) સુપાત્રદાન (૫) કરુણાદાન (૬) તત્વાભ્યાસ (૭) વ્રતપાલનમાં ઉત્સાહ (૮) નિર્મળ સમ્યગ્દર્શનને ધારણ કરવું.

ત્યાગ અને વૈરાગ્યના મૂતિમંત સ્વરૂપ બા.બ્ર. આદ. શ્રી સુરેશજીએ પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી વિરચિત 'ભક્તિના વીસ દોહરા' ના આધારે સ્વાધ્યાય આપતા જણાવ્યું કે પર્યુષણ પર્વમાં શાંતભાવથી જ્ઞાન, ધ્યાન અને તપની ઉપાસના કરવાની છે. ગહન સાધના કરવાનો અવસર એટલે શ્રી પર્યુષણ પર્વ. વિકલ્પોને લીધે આકુળતા-વ્યાકુળતા, અશાંતિ ઉત્પન્ન થાય છે. મૌન દરમિયાન સ્વરૂપનું અનુસંધાન સારી રીતે થઈ શકે છે. વિકાર પર્યાયમાં છે તો મોક્ષ પણ પર્યાયમાં છે. દ્રવ્યની પ્રભુતા અને પર્યાયની પામરતાનો અનુભવ થાય તે અત્યંત વિનયી બનીને જીવન જીવે છે. આંખમાં પડેલા તણખલાની જેમ જ્ઞાનીને પોતાના દોષો ખૂંચે છે. સત્ ના સ્વરૂપને સમજવા માટે સત્સંગ આવશ્યક છે. સર્વ શાતાનું મૂળ સત્પુરુષ છે. પ્રાયશ્ચિત્તથી પાપરૂપી પર્વતો નષ્ટ થઈ જાય છે. જ્ઞાન પરનું થાય છે અને અનુભવ સ્વનો થાય છે. જે સ્વ (આત્મા) ને જાણતો નથી તે સૌથી મોટો મૂર્ખ છે. દષ્ટિ દષ્ટા પર રાખવી, દશ્યમાં ખોવાઈ ન જવાય તેની જાગૃતિ રાખવી. સર્વાત્મદષ્ટિ આવતાં દરેક જીવ પ્રત્યે ક્રોમળ 'ભાવ' જાગે છે. પોતપોતાની યોગ્યતા અનુસાર દ્રવ્યનું પરિણમન થતું રહે છે. કોઈના પ્રત્યે પૂર્વાગ્રહ ન રાખવો. વાસ્તવિક લઘુતા તો સમ્યગ્દર્શન પછી આવે છે. ગુરુની આજ્ઞાપાલનની દૃઢતા ન

પરલક્ષી પુરુષાર્થ, યોગકંપન એ જીવનું વિભાવરૂપે પરિણમન છે. રાગદ્વેષ એ આત્માની અરૂપી ચીકાશ છે. રત્નત્રયને પ્રાપ્ત કરવાનો પુરુષાર્થ ન કરવો તેને અધ્યાત્મમાં પ્રમાદ કહે છે. તત્ત્વવિચારથી કષાયો શાંત પડે છે. કષાયો ઘટતાં આત્મલક્ષી પુરુષાર્થનો વેગ વધે છે. તેમાં પણ સત્તદેવ-ગુરુ-ધર્મનો યોગ થતાં વિવેક આવે છે, જ્ઞાન નિર્મળ થાય છે, ઉપયોગ તીક્ષ્ણ અને એકાગ્ર થાય છે અને અંતે સ્વ-પરનું ભેદજ્ઞાન (સ્વાનુભવ) થાય છે. દ્રવ્યબંધ અને ભાવબંધ વચ્ચે નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ છે. એક સમયમાં આવતાં કર્મોના જથ્થાને નિષેક કહે છે. બંધના ભેદ - (૧) પ્રકૃતિબંધ (કર્મનો સ્વભાવ) (૨) પ્રદેશબંધ (કર્મનો જથ્થો) (૩) સ્થિતિબંધ (કર્મ કેટલો સમય આત્મા સાથે બંધાયેલા રહેશે) (૪) અનુભાગબંધ (કર્મોની ફળ આપવાની શક્તિ). જીવનો સ્વભાવ - (૧) અનુજીવી સ્વભાવ (અસ્તિરૂપ ગુણો) (૨) પ્રતિજીવી સ્વભાવ (નાસ્તિરૂપ ગુણો). ઉત્તમ ગૃહસ્થ આવકના ૨૫% દાન કરે. જ્ઞાન, દર્શન, શ્રદ્ધા, ચારિત્ર, દાન, લાભ, ભોગ, ઉપભોગ, વીર્ય વગેરે જીવના અનુજીવી ગુણો છે. વૈભાવિક શક્તિ જીવ અને પુદ્ગલમાં હોય છે. વૈભાવિક શક્તિ સ્વભાવરૂપે પરિણમે અને નૈમિત્તિક પરિણામરૂપે પણ પરિણમે. વૈભાવિક શક્તિ આત્માના ત્રિકાળી શુદ્ધ સ્વભાવને આવરિત કરી દે, પણ સ્વભાવનો નાશ કરે નહિ. સમ્યક્ પ્રકૃતિ સમ્યક્ત્વનો ઘાત ન કરે, પણ તેને મલિન કરે.

આદ. શ્રી રાજેન્દ્રભાઈએ ‘છ ઢાળા’ ગ્રંથને સંક્ષિપ્તમાં સુંદર રીતે સમજાવ્યો હતો અને પ્રશ્નોત્તરી કાર્યક્રમ અંતર્ગત મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોની શંકાનું સમાધાન કર્યું હતું.

મહર્ષિ અરવિંદના અનુયાયી, સન્નિષ્ઠ સાધિકા, વિદૂષી, ૮૬ જેટલા પુસ્તકોના લેખિકા, અનેક એવોર્ડ-પારિતોષિકોથી સન્માનિત આદ. જ્યોતિબેન થાનકીએ સ્વાધ્યાય આપતા જણાવ્યું કે જે સહજ રીતે ગોઠવાયું હોય તે દિવ્ય યોજના હોય છે. સંસ્થાના પરિસરમાં રહીને સાધના કરનારા સૌ ભાગ્યશાળી છે. મોક્ષમાર્ગ અંતરમાં છે, પણ આપણે તેને બહાર શોધીએ છીએ. પરમ દિવ્ય તત્ત્વનું અનુસંધાન કરવું તે માનવજીવનનું લક્ષ્ય હોવું જોઈએ. અધ્યાત્મપંથે જનારા માટે પ્રાર્થના, ધૈર્ય અને શ્રદ્ધા આવશ્યક છે. તપ વિના આંતરિક શુદ્ધિ નથી. ચેતના ઊર્ધ્વગામી થતાં અનેક શક્તિ અને રિદ્ધિઓ પ્રગટે છે. ચમત્કાર, રિદ્ધિસિદ્ધિનો પ્રયોગ અધ્યાત્મમાર્ગમાં બાધક છે. ધર્મ એ અનુભવનો વિષય છે, માહિતીનો નહિ, સૌ પ્રથમ મનને જોવું, મનને જાણવું, મનને એકાગ્ર કરવું, મનને નિયંત્રણમાં રાખવું, મનને સંગઠિત કરવું. અભ્યાસ અને વૈરાગ્યથી મનને વશ કરી શકાય છે. મનના પ્રકારો - (૧) ઊર્ધ્વ મન - યોગ્ય નિર્ણયો લઈ શકે તેવું સ્થિર મન (૨) પ્રકાશિત મન - ભગવાનની ચેતના સાથે જોડાયેલું મન (૩) સિદ્ધયોગની ભૂમિકાવાળું મન (૪) અધિમન (over mind) - આનંદમય ભૂમિકા (૫) અતિમનસ્ - જેનાથી જીવન દિવ્ય બની જાય.

મહાપુરુષોની ચરિત્રકથા : પર્વ દરમ્યાન આદ. બા.બ્ર. સુરેશજીએ સુકોશલ મુનિ તથા સતી અંજનાદેવીની આગમોક્ત કથાનું પીયૂષપાન કરાવ્યું હતું; જેથી સૌના ભાવ ઉલ્લસિત થયા હતા.

ભક્તિસંગીત : પર્વ દરમિયાન આદ. પિકોલાબેન તથા આદ. ડૉ. નિમેષભાઈ, આદ. કલ્પનાબેન કામદાર તથા મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ ભાવવાહી ભક્તિસંગીત પીરસીને સૌને પ્રભુ-ગુરુમય બનાવ્યા હતા. આ ઉપરાંત ભક્તિસંગીતની પેનડ્રાઈવ ‘સુમિરન કે સ્વર’ દ્વારા સૌ ભક્તિરસમાં ભીંજાયા હતા.

ગૌરવગાથા (પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજીના જીવનચરિત્રની પદ્યમય રચના) : પૂજ્ય સંતશ્રી આત્માનંદજીએ સ્વ-પર કલ્યાણમય જીવન જીવીને મુમુક્ષુસમાજ માટે સાધનાનો માર્ગ પ્રશસ્ત કર્યો છે. આવા મહાન સંતના પવિત્ર અને સાધનામય જીવનથી સૌ પરિચિત થાય તેવા હેતુથી સંસ્થાના પ્રતિભાસંપન બા.બ્ર.આદ. અલકાબેને પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજીના જીવનચરિત્રને ઉજાગર કરતી ‘ગૌરવગાથા’ ની પદ્યમય રચના કરી છે. સંસ્થાના ત્યાગી યુવા સાધકોએ મધુર સ્વરમાં ભાવસભર આ ‘ગૌરવગાથા’નું ગાન કર્યું છે. બા.બ્ર.આદ. જનકદીદી તથા સંસ્થાના સન્નિષ્ઠ કાર્યકર્તા શ્રી નિશાંતભાઈએ ખૂબ જહેમત ઉઠાવીને પૂજ્યશ્રીના ફોટોઓ તથા વીડિયોનું તેમાં સુંદર સેટીંગ કર્યું છે. પૂજ્યશ્રીના ફોટોઓ તથા વીડિયોની પ્રાપ્તિ માટે આદ. મુમુક્ષુવર્ચ શ્રી પ્રફુલભાઈ લાખાણી તથા સેવાભાવી મુમુક્ષુ શ્રી સંજયભાઈ બાનનો પ્રશંસનીય સહયોગ સાંપડ્યો છે. ‘ગૌરવગાથા’

નિહાળતાં પૂજ્યશ્રીના તાદૃશ્ય અહેસાસની અનુભૂતિ થાય છે. પર્યુષણ પર્વ દરમ્યાન ‘ગૌરવગાથા’ વીડિયો પ્રસ્તુત કરવામાં આવી હતી.

દિવાળી પુસ્તિકા - ‘જીવન ઉપવન’ નું વિમોચન : સંસ્કારસિંચક પુસ્તિકાઓ દ્વારા સુસંસ્કારોનો ફેલાવો થાય તેવા ઉદ્દેશથી સંસ્થા દ્વારા દર વર્ષે નૂતન દિવાળી પુસ્તિકાઓનું પ્રકાશન કરવામાં આવે છે. ગ્રિટિંગ્સની જગ્યાએ આ પુસ્તિકાઓ મોકલીને સુસંસ્કાર ઘડતરમાં યોગદાન આપી શકાય. આ પુસ્તિકાને સંતો અને વિદ્વાનોના લેખો, રત્નકણિકાઓ, સુવિચારો વગેરેથી સુશોભિત કરવામાં આવી છે. તા. ૦૮-૦૯-૨૦૨૧ ના રોજ આદ.શ્રી રાજેન્દ્રભાઈ કામદારના વરદ હસ્તે નૂતન દિવાળી પુસ્તિકા ‘જીવન ઉપવન’ નું વિમોચન કરવામાં આવ્યું. આદ. શ્રી શરદભાઈ જશવાણીએ સૌને દિવાળી પુસ્તિકા વિશે સુંદર માહિતી આપી. એક મુમુક્ષુ બહેન (અમદાવાદ) તરફથી આ પુસ્તિકાની પ્રભાવના કરવામાં આવી હતી.

‘ભાવ પ્રતિક્રમણ’ પુસ્તિકાનું વિમોચન : વર્તમાન દેશકાળને અનુરૂપ પ્રતિક્રમણ કરવા માટે સંસ્થા દ્વારા ‘ભાવ પ્રતિક્રમણ’ પુસ્તિકા પ્રકાશિત કરવામાં આવી છે. આ પુસ્તિકાની દ્વિતીય આવૃત્તિનું વિમોચન તા. ૧૦-૦૯-૨૦૨૧ ના સંવત્સરીના શુભ દિને કરવામાં આવ્યું. આ પુસ્તિકાના પ્રકાશન માટેનો અર્થસહયોગ આદ. મુમુક્ષુ બહેનશ્રી જ્યોતિબેન નરેન્દ્રભાઈ શાહ (રાજકોટ) તરફથી સાંપડ્યો છે; જે બદલ સંસ્થા તેઓને સાભાર ધન્યવાદ પાઠવે છે. આ પુસ્તિકાની પ્રભાવના પણ જ્યોતિબેન તરફથી કરવામાં આવી હતી.

તપની આરાધના : ‘તપસા નિર્જરા ચ’ તપ કરવાથી કર્મોની નિર્જરા થાય છે. પર્વ દરમિયાન નીચેના મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ ‘અનશન’ તપની આરાધના કરી હતી; જેઓના પારણા પૂજ્ય બહેનશ્રી તથા આદ બા.બ્ર. શ્રી સુરેશજીના વરદ હસ્તે કરવામાં આવ્યા હતા :

- (૧) ચિ. વિરાગ કિંતનભાઈ મણિયાર, મુંબઈ - ૦૫ ઉપવાસ
- (૨) શ્રીમતી નિમિષાબેન રાજેન્દ્રભાઈ મહેતા, અમદાવાદ - ૦૪ ઉપવાસ
- (૩) ચિ. ધૈર્ય અપૂર્વભાઈ શેઠ - ૦૩ ઉપવાસ.

આ ઉપરાંત અનેક મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોને એકાસણા, રસપરિત્યાગ, વૃત્તિપરિસંખ્યાન વગેરે તપની આરાધના કરી હતી. સર્વે તપસ્વી ભાઈ-બહેનોને સંસ્થા તરફથી અનેકશઃ ધન્યવાદ પાઠવીએ છીએ.

પ્રકીર્ણ : પર્વ દરમિયાન નિત્યભક્તિ, જિનાભિષેક, જિનપૂજા, બૃહદ્ આલોચના આદિ કાર્યક્રમો નિયમિતપણે યોજાયા હતા. આદ. બા.બ્ર. સુરેશજીએ સૌને ધ્યાનનો અભ્યાસ કરાવ્યો હતો. પર્વ દરમિયાન સંસ્થાના પ્રકાશનો, ડી.વી.ડી. વગેરે પર ૫૦% ડિસ્કાઉન્ટ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. સંવત્સરીના દિને પ્રતિક્રમણ બાદ સૌએ એકબીજાને ‘મિચ્છા મિ દુક્કડમ્’ પાઠવ્યા હતા. શિબિરને સફળ બનાવવા માટે સંસ્થાના ટ્રસ્ટીગણ, કાર્યવાહક સમિતિના સભ્યો, ભોજનાલય કમિટિના સભ્યો તથા કર્મચારીઓએ અથાગ પ્રયત્નો કર્યા હતા.

સંસ્થામાં શ્રી દશલક્ષણ મહાપર્વની ઉજવણી સાનંદ સંપન્ન

સંસ્થામાં તા. ૧૦-૦૯-૨૦૨૧ થી તા. ૧૯-૦૯-૨૦૨૧ દરમિયાન શ્રી દશલક્ષણ મહાપર્વની ઉજવણી ધર્મોલ્લાસમય વાતાવરણમાં કરવામાં આવી. પર્વ દરમિયાન શ્રી જિનાભિષેક, શ્રી જિનપૂજા, શ્રી પર્વપૂજા નિયમિતરૂપે કરવામાં આવેલ. પૂજ્યશ્રીના સ્વાધ્યાય વીડિયો કેસેટના આધારે યોજાયા હતા. સવારે બા.બ્ર. આદ. શ્રી સુરેશભૈયાએ પરમકૃપાળુદેવ વિરચિત ‘ભક્તિના વીસ દોહરા’ તથા દશ લક્ષણ ધર્મ વિષયના આધારે મનનીય સ્વાધ્યાય આપ્યા હતા તેમજ સાંજે ‘જૈન સિદ્ધાંત પ્રવેશિકા’ ના આધારે તત્ત્વસભર સ્વાધ્યાય આપ્યા હતા. તા. ૧૯-૦૯-૨૦૨૧ ના દિવસે પ્રતિક્રમણ કરીને સૌએ એકબીજાને મિચ્છા મિ દુક્કડમ્ પાઠવ્યા હતા. પર્વ દરમિયાન નીચેના મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ તપની આરાધના કરી હતી :

- (૧) શ્રી કમળાબેન જયંતિલાલ શાહ (હિંમતનગર) - ૨ ઉપવાસ, ૧૫ એકાસણા
- (૨) શ્રી જયંતિભાઈ કે. શાહ (હિંમતનગર) - ૧૭ એકાસણા
- (૩) શ્રી રમેશભાઈ શાહ - ૧૭ એકાસણા

- (૪) શ્રી શ્યામસુંદરજી ગુપ્તા - ૨ ઉપવાસ, ૧૧ એકાસણા
 (૫) શ્રી નવીનભાઈ બી. શાહ (મુંબઈ) - ૧૦ એકાસણા
 (૬) શ્રી સેવંતિભાઈ કે. શાહ - ૧૦ એકાસણા
 (૭) શ્રી નયનાબેન એસ. શાહ - ૧૦ એકાસણા
 (૮) શ્રી સુશીલાબેન એમ. કોઠારી - ૧૦ એકાસણા

બા.બ્ર. સુજાતાદીદીનો દીક્ષા સમારોહ સાનંદ સંપન્ન

બા.બ્ર. (ડૉ.) સુજાતાદીદીની આર્થિકાદીક્ષા તા. ૨૭-૦૭-૨૦૨૧ ના શુભ દિને પૂ. આચાર્ય ૧૦૮ શ્રી સુયશસાગરજી મહારાજની નિશ્રામાં ધર્મોલ્લાસમય વાતાવરણમાં પંઢરપુર (મહારાષ્ટ્ર) મુકામે સંપન્ન થઈ. તેઓશ્રીને 'શુદ્ધોલ્લંકા' નામ પ્રદાન કરવામાં આવ્યું.

બા.બ્ર. સુજાતાદીદીએ માત્ર ૧૬ વર્ષની ઉંમરથી જ પ્રાતઃસ્મરણીય પૂજ્ય ૧૦૮ સમંતભદ્ર મહારાજના સાન્નિધ્યમાં શ્રી બાહુબલી બ્રહ્મચર્યાશ્રમ, કુંભોજમાં રહીને વિશેષ સાધના-ધર્મઆરાધના કરી હતી. ક્રમશઃ સાત પ્રતિમા ધારણ કરીને અંતે તેઓએ આર્થિકા દીક્ષા અંગીકાર કરી. તેઓના સાધનામય જીવનમાંથી પ્રેરણા પ્રાપ્ત કરીને આપણી સંસ્થાના બા.બ્ર. જનકદીદીએ પણ પ્રથમ પ્રતિમા ધારણ કરી છે; જે આપણા સૌ માટે અનુમોદનીય અને પ્રેરણાદાયક બાબત છે.

બા.બ્ર. સુજાતાદીદીએ શાસ્ત્રી, જૈનદર્શનાચાર્ય અને Ph.D. ની ઉચ્ચ ડિગ્રી પ્રાપ્ત કરેલ છે. જિનદત્ત શહા સ્મૃતિ પુરસ્કારથી તેઓ સન્માનિત થયા છે. તેઓ કરણાનુયોગના પ્રકાંડ વિદૂષી છે. આ ઉપરાંત ન્યાયવિદ્યા, યુક્તિ અને આગમમાં પણ તેઓશ્રી પારંગત છે. અનેક વ્રતીત્યાગી, તપસ્વીગણ પણ તેઓ સાથે તત્વચર્યા કરવા ઉત્સુક રહે છે. તેઓશ્રીએ અનેક શ્રાવક વ્રતી તેમજ પ્રતિમાધારી અને ત્યાગી લોકોની વાત્સલ્યભાવે સેવાઓ કરી છે. સંલેખના-સાધિકા, શીલસંવર્ધિકા, જિનધર્મ પ્રભાવક, મહાવિદૂષી એવા આર્થિકા શુદ્ધોલ્લંકા માતાજીને કોબા પરિવાર વંદના કરે છે. પૂજ્ય સમંતભદ્ર મહારાજના સંયમજીવનનો પ્રભાવ સંતશ્રી આત્માનંદજી પર પણ પડ્યો હતો. મહારાજશ્રીના દર્શન-સત્સંગ અર્થે પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજી અવારનવાર કુંભોજ જતા. બા.બ્ર. સુજાતાદીદીએ પણ અનેકવાર કોબા પધારીને સૌને સ્વાધ્યાયનો લાભ આપેલ છે. સંસ્થાના પ્રતિનિધિ તરીકે બા.બ્ર. જનકદીદી સુજાતાદીદીના દીક્ષા સમારોહમાં ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. તેઓશ્રીના સંયમજીવનને કોટિશઃ પ્રણામ.

દીક્ષાર્થીનું અભિવાદન

પૂજ્ય આચાર્યશ્રી ૧૦૮ શ્રી સુનીલસાગરજી મહારાજના સંઘસ્થ દીદી - શ્વેતાદીદી વિજયાદશમી (દશેરા) ના શુભ દિને જિનદીક્ષા (આર્થિકા દીક્ષા) અંગીકાર કરશે. તેઓની સાથે ૨૫ જેટલા મુમુક્ષુઓની દીક્ષા શ્રી અણદેશ્વર પાર્શ્વનાથ (રાજસ્થાન) મુકામે યોજાશે. આદ. શ્વેતાદીદી આપણી સંસ્થામાં પધાર્યા હતા. પૂજ્ય બહેનશ્રી, બા.બ્ર. જનકદીદી સહિત સંસ્થાના મુમુક્ષુઓએ શ્વેતાદીદીનું ભાવભીનું અભિવાદન કર્યું હતું અને સંયમજીવનની ખૂબ અનુમોદના કરી હતી.

પૂ. આર્થિકાશ્રી શુભમતિમાતાજી દ્વારા સંસ્થાને 'શ્રી ષટ્પંડાગમ' શાસ્ત્ર અર્પણ

પૂજ્ય આર્થિકા ૧૦૫ શ્રી શુભમતિમાતાજી ચાતુર્માસ અર્થે ઈડરમાં બિરાજમાન છે. તેઓશ્રીના પુનિત પગલા સંસ્થામાં થયા છે. સંસ્થાને સમર્પિત સેવાભાવી મુમુક્ષુવર્ય આદ. શ્રી જયંતિભાઈ તથા આદ. શ્રી કમળાબેન જયંતિભાઈ શાહ (હિંમતનગર) પૂજ્ય માતાજીના દર્શન અને સત્સંગ અર્થે ઈડર મુકામે ગયા હતા ત્યારે પૂજ્ય માતાજીએ 'શ્રી ષટ્પંડાગમ' શાસ્ત્ર આપણી સંસ્થાને અર્પણ કર્યું હતું. આ માટે સંસ્થા પૂ. આર્થિકાશ્રી શુભમતિમાતાજીની ઋણી છે અને તેઓશ્રીના સંયમજીવનને નમસ્કાર કરે છે.

સંસ્થાના વિવિધ વિભાગોમાં આર્થિક સહયોગ આપનારા દાનવીર મહાનુભાવો

સંસ્થાના વિવિધ વિભાગોમાં આર્થિક સહયોગ આપનારા નીચેના દાનવીર મહાનુભાવોને સંસ્થા સાભાર ધન્યવાદ પાઠવે છે :-

પૂ. આચાર્ય ૧૦૮ શ્રી સુચશસાગરજીના સાન્નિધ્યમાં સંસ્થાના ત્યાગી સાઘકો, પંટરપુર (મહારાષ્ટ્ર)

પૂજ્ય આર્યિકા શ્રી શુભમતિમાતાજી પ્રેષિત 'શ્રી ષટ્ખંડાગમ' શાસ્ત્રની અર્પણવિધિ

આ.ઢ. (ડૉ.) સુજશ્રી સુજતાદીદીની આર્યિકાદીક્ષા વેળાએ

'જૈન હેલ્થ કેર સેન્ટર, કાનપુર' (ઉ.પ્ર.) ને મળેલ એવોર્ડ તથા શિલ્ડન સ્વીકારતા આદ. મુમુક્ષુવિશેષ શ્રી સંતોષકુમાર જૈન

આદ. શ્વેતાદીદી (દીક્ષાર્થી) નું સંસ્થા ઢારા અભિવાદન

